

התכנית ללימודי נשים ומגדר בשיתוף היחידה למעורבות חברתית

בחינת ההלימה בין צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות ובין השירותים המוצעים להן על ידי ארגונים הפועלים בישראל.

עבודה במסגרת סמינר:

נשים משנות עולם

מוגש ל: עו"ד לבנקרון נעמי

מגישה: קן- דרור רגינה

תאריך: 15/4/2012

תוכן עניינים:

2.....	מבוא
3.....	פרק א- צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות
11.....	פרק ב- ארגונים המסייעים לנשים לצאת ממעגל הזנות, והשירותים שהם מציעים
18.....	פרק ג- בחינת ההלימה בין צרכי הנשים ובין השירותים המוצעים על ידי הארגונים
28.....	פרק ד- סיכום ממצאי ההלימה והמלצות עתידיות לארגונים
32.....	ביבליוגרפיה
37.....	נספח מספר 1- ראיון יעל גור
46.....	נספח מספר 2- ראיון חמוטל בן סיני
56.....	נספח מספר 3- מסמך שולחן עגול 2010 סיוע משפטי

מבוא

במהלך השנתיים האחרונות אני מתנדבת בפרויקט "המרפאה הניידת" שמפעילה מרפאת לוינסקי. במהלך התנדבותי נפגשתי ושוחחתי עם נשים רבות המצויות במעגל הזנות, ועם נשים שיצאו ממנו. מרביתן שיתפו אותי בסיפורן האישי דרכו התוודעתי לחייהן, לסיבות שהובילו אותן לזנות, לחוויות שצברו ולקשיים שחוו במהלכה, בעת הניסיון לצאת ממנה ולאחריה. כמו כן, התנדבותי הפגישה אותי עם אנשי מקצוע רבים, חלקם עובדים בארגון אליו השתייכתי וחלקם בארגונים אחרים. אנשי מקצוע עימם חלקתי תהיות והתלבטויות, אליהם פניתי לקבלת תשובות ואיתם התמודדתי עם הרגשות הרבים שעלו תוך כדי העבודה המשותפת. מתוך כך עלי להתוודות כי המניע שהוביל אותי לכתובת מחקר זה הינו מניע אישי. מניע שכלל את הרצון לשלב בין הידע שצברתי בשטח ובין הידע האקדמי שעמד לרשותי, אודות צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות ואודות השירותים המוצעים להן על ידי הארגונים השונים. זאת במטרה לנסות ולבחון את מידת ההלימה בין השניים.

מתוך כך יעסוק הפרק הראשון בהצגת צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות. הפרק השני יוקדש להצגתם של חמישה ארגונים הפועלים במטרה לסייע לאותן נשים ולשירותים שהם מציעים לאוכלוסייה זו. יש לציין כי עיקר הדיון בפרק יתמקד בארגונים הפועלים במדינת ישראל: ארגון לוינסקי וארגון סלעית. ארגונים עימם נוצר קשר אישי שאפשר להתוודע מקרוב לדרכי פעולתם ולשירותים שהם מציעים. הפרק השלישי יעסוק בבחינת ההלימה, בין צרכיהן של הנשים ובין השירותים המוצעים להן על ידי הארגונים. כאשר הפרק הרביעי, והאחרון, יכלול סיכום קצר של ממצאי ההלימה ומתן המלצות עתידיות לארגונים. המלצות שגובשו לאחר שממצאי המחקר, שרימזו על כך שאין אפשרות לדבר על הלימה מלאה בין השניים, החזירו אותי חזרה לנקודת ההתחלה. כלומר, לשיחות שערכתי עם הנשים ואנשי המקצוע שפגשתי ולדיווחיהם אודות הקשיים הכרוכים ביציאה ממעגל הזנות. על כן ביקשתי לאתר דרכים חדשות שיובילו להגדלת ההלימה ויכללו לשרת הן את הארגונים והן את הנשים, אשר מבקשות להסתייע בהם.

פרק א- צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות.

הבנת צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות אינה אפשרית ללא התייחסות, כלשהיא, לגורמי הכניסה לזנות ולחויית העיסוק בה. מתוך הספרות המחקרית עולה כי נושאים אלו מצויים במחלוקת ואין עליהם תמימות דעים. מחלוקת הנובעת, בין היתר, מהגישות המגוונות ביחס לזנות ולנשים בזנות. מתוך כך, המחקר הנוכחי מבקש להתמקד בהצגה ובחינה של גורמי הכניסה לזנות, חווית העיסוק בה, שאלת הצורך שבשיקום ודרכי השיקום. כפי שהללו מוצעים על ידי הגישה הפמיניסטית רדיקלית והגישה הפמיניסטית ליברלית (גור, 2004; גור, בואנו דה מסקיטה וליון, 2008; דבורקין, 2005; Jenness, 1990; Jeffreys, 1998; Farley, 2004; Overall, 1992; Marlowe, 1997; Queen, 1997; Sprinkle, 1997).

הגישה הפמיניסטית הרדיקלית רואה בזנות כאמצעי לניצול מצוקתן וגופן של נשים, תוך שימוש בפרספקטיבות של שליטה וכוח (דבורקין, 2005). ניצול המשקף ומשמר את הנורמות ומערך הכוחות החברתי הפטריארכלי, כמו גם את אי השוויון הכלכלי של נשים בחברה (דבורקין, Overall, 1992; 2005). על פי נקודת השקפה זו אין אפשרות להתייחס לזנות כתוצר של בחירה חופשית, היות ונשים רבות מגיעות לזנות מתוך מצוקה כלכלית קשה ורואות בה אמצעי להישרדות (Overall, 1992). במחקרים נוספים נמצא כי מצוקה כלכלית מהווה רק את אחד הגורמים שבגינם נשים מגיעות לזנות. שכן גם להתעללות פיזית ומינית בילדות, תפקוד משפחתי לקוי, התמכרות לסמים ודרות רחוב יש תפקיד מרכזי בכניסתן של נשים למעגל הזנות (גור, 2004; גור ושות', 2008). גורמים שהמכנה המשותף שלהם הוא פגיעותה הנפשית והפיזית של האישה וניצולה על ידי הזולת.

ביחס לחויית העיסוק בזנות, גישה זו מדגישה את ההקבלה שבין זנות ובין אלימות (גור, 2004; Jeffreys, 1998; Farley, 2004). הקבלה לפיה זנות שוות ערך לסוגים נוספים של דיכוי מיני נשי כגון: תקיפה מינית, אונס ופורנוגרפיה. רעיון המקבל חיזוק בספרה של ג'פריס (Jeffreys, 1998) הרואה בחוויה הרגשית הכרוכה בזנות כחוויה של קורבנות, ובזנות: "דוגמא לאלימות מינית של גברים כלפי נשים" (p.6). בהמשך לכך מוסיפה פרלי (Farley, 2004) כי הפרות מרובות של זכויות האדם הבסיסיות הן אינהרנטיות לזנות, אם לא דומיננטיות, ולכן לא ניתן להפריד בין זנות ובין אלימות. תמיכה לכך ניתן למצוא גם בממצאיה של גור (2004) המורים על כך שהעיסוק בזנות חושף את הנשים לאלימות קשה ולסכנות מרובות כגון: פציעות קשות,

ניסיון לרצח, שוד ואונס. למעשה, כל הנשים שלקחו חלק במחקרה דיווחו כי אלימות, השפלות והתעללות הם חלק בלתי נפרד מהעיסוק בזנות. מתוך ממצאים אלו מתקבלת תמונת מצב לפיה הכניסה לזנות וחוויית העיסוק בה כוללים אלמנטים של אלימות, פגיעות וניצול (גור, 2004; גור ושות', 2008; Farley, 2004; Jeffreys, 1998; Overall, 1992). תמונת מצב המהווה את הבסיס להבנה מדוע נשים רבות רואות בזנות כחוויה הקשה ביותר, המשפילה ביותר והטראומטית ביותר שחוו בחייהן (גור, 2004). יתרה מכך, תמונת מצב זו מסייעת להבין מדוע נשים רבות מבקשות לצאת ממעגל הזנות, אם בגפן ואם בסיוע של המדינה או ארגונים הפועלים בתחום. היות והמחקר הנוכחי מתמקד אך ורק בנשים שפנו לקבלת סיוע מצד המדינה או הארגונים הפועלים בתחום, המשך הפרק יעסוק בבחינת צרכי השיקום של נשים אלו.

הגישה הפמיניסטית רדיקלית מדגישה את הצורך שבשיקום נשים בזנות ומונה חמישה צרכים שיקומיים. הראשון מבניהם הוא הצורך בקבלת טיפול פסיכו-סוציאלי, קצר או ארוך טווח (פרקר ופלד, 2010; Hadin & Mansson, 2000; Arnold, Stewart & McNeece, 2000). צורך המבוסס על מחקרים שמצאו כי העיסוק בזנות קשור באופן מובהק למצוקות ובעיות רגשיות ונפשיות (Farley & Barkan, 1998; Kramer, 2003). כך לדוגמה נמצא כי מרבית הנשים בזנות חוו מצוקה נפשית, בחומרה כזו או אחרת, שנבעה מהתכחשות לרגשותיהן האמתיים במהלך הזנות (Kramer, 2003). במחקר אחר דיווחו 88% מהנחקרות על פלאשבקים מהעיסוק בזנות ועל תחושת מצוקה בעת חשיפה לגירויים וזיכרונות מעברן בזנות. 79% מהנחקרות דיווחו על הימנעות מפעילויות ומחשבות הקשורות לזנות, קושי לזכור בבהירות דברים שחוו, תחושה של זרות וקהות רגשית. כמו כן נמצא כי 74% מהנחקרות סבלו מקושי להירדם או להמשיך לישון, אי מנוחה והתפרצויות זעם, קשיי ריכוז ודריכות פיזית נוכח הופעת זיכרונות מתקופת הזנות (Farley & Barkan, 1998). ממצאים אלו תומכים בהשערה כי העיסוק בזנות עלול להוביל להתפתחות של תסמונת פוסט טראומטית מורכבת, העלולה לפגום בבריאותן הנפשית והפיזית של הנשים (פרקר ופלד, 2010).

בהמשך לנקודה זו נמצא כי על מנת שהטיפול, הפסיכו-סוציאלי, יהיה אפקטיבי והולם יש לנקוט מספר צעדים: ראשית, על הצוות המטפל ועל שיטות הטיפול להתבסס על ידע נרחב אודות בריאותן הנפשית של נשים בזנות (Hadin & Mansson, 2004). שנית, יש לשלב בין תמיכה סוציאלית, פרטנית וקבוצתית, ובין סיוע פסיכיאטרי המאפשר קבלת תרופות במרשם (Arnold

et al., 2000). שלישית, יש לקלוט נשים שורדות זנות לתוך מערך הצוות המטפל. זאת היות ושורדות זנות יכולות לתרום ידע ממקור ראשון ולשמש דוגמה חיובית עבור מי שמבקשות טיפול (גור ושות', 2008; Rabinovitch, 2003). לסיכום נמצא כי טיפול המשלב בין אלמנטים אלו יאפשר לנשים לעבד את הטראומות שחוו, יביא לשיפור בביטחון והדימוי העצמי שלהן, ינסוך בהן תקווה לעתיד ויוביל לתחושה של משמעות חדשה לחייהן (פרקר ופלד, 2010; Hadin & Mansson, 2004).

מתוך הצורך שבטיפול פסיכו-סוציאלי ניתן ללמוד על תרומתם של אנשי המקצוע, המהווים רשת תמיכה פורמלית, לתהליך היציאה מהזנות. אולם, יש לציין כי לצד תמיכה זו נמצאה חשיבות גם לסיוע ותמיכה מצד מקורות בלתי פורמליים (Arnold et al., 2000; Dalla, 2006; Oselin, 2010). במחקר של אוסלין (Oselin, 2010) נמצא כי רשת התמיכה הבלתי פורמלית היוותה את אחת הסיבות המרכזיות ליציאתן של נשים ממעגל הזנות. הנשים במחקר זה דיווחו כי הפחד לאבד את האנשים המשמעותיים בחייהן והכמיהה לשמר את הקשרים איתם, גרמו להן לעזוב את הזנות. בהמשך לכך נמצא כי ככל שרשת הקשרים הבלתי פורמלית התרחבה כך יכלו הנשים למצמצם את מידת הסתמכותן על המערכת הפורמלית, כמקור לתמיכה וסיוע. זאת משום שהתמיכה הבלתי פורמלית שימשה כמקור לתמיכה רגשית ולחוויה של מסוגלות (Dalla, 2006). בכל המחקרים נמצא כי חידוש הקשר עם המשפחה שימש כאלמנט מרכזי וחיוני לתהליך היציאה מהזנות. בפרט היכולת לחדש ולשקם את הקשר עם הילדים ולהשיב את החזקה עליהם (Arnold et al., 2000; Dalla, 2006; Oselin, 2010). במידה ולא התאפשר לנשים לחדש את הקשר עם המשפחות הן יצרו לעצמן משפחה חלופית שכללה אנשים מהקהילה אליה השתייכו, אנשים מהכנסייה, חברים שרכשו במקום עבודתן או בלימודים ונשים נוספות שהיו שותפות לתהליך היציאה מהזנות (Dalla, 2006).

הצורך השלישי שהופיע בחומרים התיאורטיים, מתייחס למציאת מסגרות טיפוליות בבעיות של התמכרות (Arnold et al., 2000; Kramer, 2003). צורך שנבע מהקשר הדו כיווני שנמצא בין זנות ובין שימוש בסמים (Young, Boyd & Hubbell, 2000). מצד אחד של המטבע, נמצא כי נשים שהשתמשו בסמים פנו לזנות על מנת לממן את התמכרותן. מצד שני של המטבע, נמצא כי השימוש בסמים החל במהלך או כתוצאה מהזנות, ושימש כאמצעי להקהיית

הסבל והמצוקה הנפשית והפיזית שהתלוו לעיסוק. תמיכה לכך מתקבלת מממצאי המחקר של קרמר (Kramer, 2003) לפיו 59% מהנשים דיווחו על שימוש בסמים במהלך הזנות, ו-54% מכלל הנשים ציינו כי צריכת הסמים היא שאפשרה להן לתפקד ולשרוד את המציאות הקשה שהתלוותה אליה. ביחס לנקודה זו נמצא כי כמות ותדירות השימוש בסמים עלו ביחס לאינטנסיביות העיסוק בזנות (Young et al., 2000).

בהמשך לכך נמצא כי למרות הקושי לשבור את מעגל הקסמים שנוצר בין השניים, נשים רבות ראו בגמילה כצעד ראשון וכתנאי הכרחי ליציאתן מהזנות (Arnold et al., 2000; Oselin, 2010). אותן נשים ביטאו את הצורך להשתלב במסגרות טיפוליות בהן לכל המטופלות עבר משותף, שכלל עיסוק בזנות וצריכה של סמים. לדעתן, מסגרות אלו יאפשרו התייחסות ישירה לקשר שבין זנות וסמים ויאפשרו להן לשוחח בחופשיות על עברן מבלי לחשוש שישפטו אותן לרעה (Arnold et al., 2000). תמיכה לצורך זה ניתן למצוא במחקרים המדגישים את החשיבות שבמציאת מסגרות טיפוליות המותאמות ספציפית לאוכלוסייה זו (גור ושות', 2008; פרקר ופלד, 2010). חשיבות הנובעת מכך שרוב שירותי הגמילה מתמקדים אך ורק בבעיית הסמים ומתעלמים מהעיסוק בטרואמות שהובילו לזנות, או שנגרמו כתוצאה ממנה (גור ושות', 2008). יתרה מכך, בחלק לא מבוטל משירותי הגמילה, בארץ ובעולם, אין הפרדה בין מטופלים גברים ונשים. מדובר בבעיה היות וממצא זה אינו שולל אפשרות לאינטראקציות בין הנשים ובין סרסורים, לקוחות או סוחרי סמים מעברן. אינטראקציות העלולות ליצור מתחים וקונפליקטים, ולהביא לשחזור הדינאמיקה וההתנהגויות שהתרחשו במהלך הזנות (פרקר ופלד, 2010). למעט הצורך שבמסגרות גמילה, המותאמות ספציפית לאוכלוסייה זו, נמצאה חשיבות רבה גם למציאת מסגרות המעניקות טיפול המשך. כך לדוגמה מדגיש המחקר של דלה (Dalla, 2006) את החשיבות שבמציאת מסגרות המעניקות טיפול ארוך טווח, כגון: קבוצות לתמיכה במכורים ואלכוהוליסטים אונימיים. יתרה מכך, המחקר מדגיש את החשיבות שבניתוק הקשרים והתרחקות מהסביבה הישנה ומאנשים העלולים לחבל בתהליך הגמילה. פעולות שהתאפשרו, בין היתר, כתוצאה ממציאת פתרונות דיור חלופיים (Dalla, 2006).

הצורך שבמציאת פתרונות דיור חזר והופיע במאמרים נוספים, גם ללא קשר לתהליך

הגמילה מהסמים (גור ושות', 2008; פרקר ופלד, 2010; Boyer, Chapman, & Marshall, 1993; Dalla, 2006; Farley & Barkan, 1998; Rabinovitch, 2003; Serre

et al., 1996). בחלק מהמחקרים נמצא כי צורך זה היווה מרכיב חשוב וקריטי, במיוחד בשלבים הראשוניים של היציאה ממעגל הזנות (Boyer et al., 1993; Dalla, 2006). זאת לאור הקשר הדו כיווני שנמצא בין זנות ודרות רחוב. לפיו דרות רחוב משמשת כאחד הגורמים לכניסה לזנות ואף כתוצר לוואי שלה (גור, 2004; גור ושות', 2008). כך למשל נמצא כי מרבית הנשים שעסקו בזנות חוו הומלסיות, לפרק זמן כזה או אחר, ונטו להגדיר עצמן כחסרות בית (גור ושות', 2008; Farley & Barkan, 1998). ממצא התקף גם ביחס לנשים שהתגוררו במקלטי חירום, דירות של מכרים, חדרים שכורים, או אצל גברים להם סיפקו שירותי מין בתמורה למגורים. כל פתרונות הדיור שתוארו נתפשו על ידן כזמניים, בלתי וודאיים ואף מסוכנים (פרקר ופלד, 2010). תמיכה לטענה זו ניתן למצוא במחקר של סרי ושות' (Serre et al., 1996) לפיו 50% מהנשים שהשתפו במחקר חיו בתנאי דיור מסוכנים, ו-75% מכלל הנשים דיווחו כי הן זקוקות לפתרונות דיור על מנת לצאת מהזנות.

הצורך האחרון שעלה מתוך החומרים התיאורטיים מתייחס ליצירת הזדמנויות להשכלה ותעסוקה (Arnold et al., 2000; Dalla, 2006; Kramer, 2003; Rabinovitch, 2003). למרות שהזדמנויות אלו נתפשו כרלוונטיות עם תום תהליך הגמילה מהסמים (Dalla, 2006; Kramer, 2003), המחקר של רבינוביץ (Rabinovitch, 2003) מצא כי יש חשיבות רבה לספקם עוד טרם הגמילה או היציאה מהזנות. זאת היות שרכישת ידע בסיסי אודות הסטיגמות והמיתוסים הקשורים בזנות, הסכנות הטמונות בה והמקומות אליהם ניתן לפנות לקבלת סיוע תורמים להגדלת תחושת התקווה והמסוגלות בקרב המצויות במעגל הזנות (Rabinovitch, 2003). ביחס להזדמנויות התעסוקה נמצא כי 95% מהנשים ראו ביכולת למצוא עבודה חוקית, ששכר בצידה, אמצעי יעיל ליציאה מהזנות (Kramer, 2003). זאת בכפוף לממצאים לפיהם מרבית מהנשים נכנסות לזנות בגיל צעיר, וכתוצאה מכך הן חסרות השכלה וניסיון תעסוקתי מספק. זאת משום שהצעות עבודה שנחו ונתפשו כמשפילות או בלתי רווחיות נדחו על הסף והעלו את סיכוייהן לחזור לזנות (Arnold et al., 2000; Kramer, 2003). כך לדוגמא מצא המחקר של דלה (Dalla, 2006) כי למרות השתלבותן של הנשים בשוק התעסוקה, תחילת דרכן המקצועית הייתה

בעבודות פשוטות שלו בשכר נמוך. ממצא שגרם לאחת הנחקרות לדווח על תחושת תסכול נוכח העובדה שעבודתה הקשה, וארוכת השעות, הניבה משכורת חודשית הזזה לזו המתקבלת ביום עבודה בודד בזנות. נחקרת אחרת דיווחה כי השכר הנמוך שהרוויחה, בעבודתה החוקית, יצר דאגות וחששות מרובות לגבי עתידה הכלכלי (Dalla, 2006).

עד כה נסקרו מגוון צרכים, אולם חשוב לציין כי אין לראות בהם עדות לכך שלכל הנשים צרכים זהים. נהפוך הוא, ישנן עדויות לכך שלכל אישה צרכים ייחודיים משלה, המושפעים מכלל הגורמים שהביאו אותה לזנות ומהחוויות שצבה במהלכה (Hotaling, Burris, Johnson, Bird & Melbye, 2003). על כן יש צורך להתייחס גם לצרכים המוצעים על ידי הגישה הפמיניסטית ליברלית. למרות שגישה זו אינה משתמשת כלל במונח "שיקום" ואינה מתייחסת באופן ישיר לצרכים השיקומיים של הנשים, היא מאפשרת לעמוד על מספר נקודות חשובות שעלולות לשפוך אור על תהליך זה.

בשונה מהגישה הרדיקאלית, הגישה הליברלית קוראת לראות בזנות כמצוע לכל דבר וכאקט של בחירה חופשית המייצגת שליטה וכוח נשי (Jagger, 1991; Jenness, 1990). התומכים בגישה זו גורסים כי נשים מגיעות לזנות מתוך מחשבה מודעת ולאחר ששקלו אלטרנטיבות תעסוקתיות אחרות (Jenness, 1990). יתרה מכך, בראי גישה זו נתפשות העוסקות בזנות כמי שנהנות מיכולת בלעדית לגבות תשלום בעבור שירותים שגברים מצפים לקבל בחינם (Jenness, 1990), כמי שנהנות מעצמאות כלכלית וכמי שבחרות להשתמש במין על מנת לקדם מטרות אישיות ועונג אישי (Snitow, Stansell & Thompson, 1983). ביטוי לכך ניתן למצוא במאמרה של ספרינקל (Sprinkle, 1997) המדווחת כי נשים רבות, כולל היא עצמה, שלקחו חלק בתעשיית המין אינן רואות עצמן כקורבנות או כנשים מנוצלות. לדבריה, עבור חלק מהנשים: "הביאה הזנות להעצמה, גדילה ולעיתים אף להנאה מינית" (p.66). התומכים בגישה הליברלית מציעים להמיר את המונח "זנות" במונח "עבודת מין" (sex work) ואת המונח "זונות" ב"עובדות מין" (sex workers). המרה שלדעתם תסייע בהימנעות מהסטיגמה הכרוכה בעיסוק בזנות ותשקף נאמנה את תחושתן הסובייקטיבית כי הן אינן מוכרות את גופן, אלא מוכרות שירות מיני המוגבל בזמן (Jenness, 1990). למעשה, עובדות המין מאמינות כי לא ניתן

לדבר על שוני מהותי בינן ובין שכירות אחרות, ולא בין מתן שירותי מין לבין מתן שירותים אחרים בשוק התעסוקה (Jagger, 1991).

מתוך ראיית הזנות כמקור פרנסה לגיטימי, מבקשות עובדות המין להביא לשיפור בתנאי עבודתן ובזכותן להגנות בריאותיות ופיזיות (Sprinkle, 1997). על כן הן מדגישות את הצורך שבקבלת דמי הבראה, פנסיה ופיצויים בגין נכות. יתרה מכך, הן מדגישות את החשיבות שבנגישות לשירותי הבריאות השונים, הצורך שבהגנה מפני הטרדה ציבורית והזכות להגנה משפטית במקרים של התעללות וניצול (Jenness, 1990, p.406; Queen, 1997, p. 135). לטענתן, הבטחת תנאים אלו תאפשר להגדיל את החופש והשליטה שלהן במקצוע, ותפחית את הסטיגמה הכרוכה בעיסוק בזנות. סטיגמה המבחינה בין נשים בזנות לגברים בזנות, ובין נשים בזנות לנשים שאינן עוסקות בזנות (Marlowe, 1997; Queen, 1997). כלומר, בשונה מגברים בזנות, נשים בזנות מוצגות כחסרות אונים וכקורבנות המנוצלות על ידי המין הגברי (Marlowe, 1997). כאשר בנוסף לכך, נשים בזנות מתויגות כנשים "רעות" (bad girls), כמופקרות ונטולות כל הערכה או כבוד עצמי. זאת בניגוד לאלו שאינן עוסקות בזנות, אשר מתויגות כנשים "טובות" (good girls). תיוג בעל חשיבות היסטורית וסוציאלית שמטרתו לשמר את כפיפותן של הנשים למין הגברי, באמצעות מתן לגיטימציה בלעדית למיניות נשית הטרנסקסואלית המבוצעת במסגרת של מערכת יחסים אוהבת וזוגית (Marlowe, 1997; Queen, 1997).

למרות שסביר להניח כי סטיגמה זו לא תבוטל בזמן הקרוב, או הרחוק, ניתן להניח שביטולה ושיפור בתנאי התעסוקה של הנשים יוכלו להיטיב גם עם מי שתבקש למצוא את דרכה אל מחוץ למעגל הזנות. זאת משום שיש בכוחם להבטיח כי אותן נשים תוכלנה לקבל תמיכה רפואית ופסיכו-סוציאלית רחבה וללא תנאי, בעת ולאחר העיסוק בזנות, מבלי שתחשושנה מהנחות שיפוטיות או מדעות קדומות ביחס לעבודתן (Queen, 1997). יתרה מכך, אותן נשים תוכלנה "לקחת הפסקה" מהזנות או לעזוב אותה לצמיתות מבלי שתישארנה חסרות כל. דהיינו, יש להניח כי השוואת תנאי תעסוקתן והכלת כל ההטבות התקפות לעבודה "נורמטיבית" תבטיח כי הן לא תעבודנה בכל מצב ובכל מחיר. כאשר בעת הפרישה מהזנות הן תוכלנה להתקיים בכבוד מהפנסיה שצברו, או אף להשתלב ביתר קלות בשוק התעסוקה. תמיכה להנחות אלו ניתן למצוא בדבריה של ספרינקל (Sprinkle, 1997) הגורסת כי על מנת להימנע משחיקה מקצועית, קצרה או ארוכת טווח, כדאי לנקוט במספר צעדים. בין אותם הצעדים ניתן למצוא את ההמלצה לקבלת

טיפול פסיכולוגי מצד אנשי מקצוע אמפתיים ובלתי שיפוטיים, ההמלצה לפעול למען רכישת השכלה וההמלצה למציאת מקורות הכנסה צדדיים שיאפשרו לקחת "הפסקה" או לעזוב את הזנות מבלי לחוש לכידות כלכלית. נוסף על כך מציינת ספרינקל (Sprinkle, 1997) את החשיבות שבקבלת תמיכה מצד חברים ומכרים, המהווים רשת תמיכה בלתי פורמלית. למעשה, ניתן לראות שהיא מונה שלושה צרכים העומדים בהלימה עם צרכי השיקום שהוצעו על ידי הגישה הרדיקלית: הצורך בתמיכה פורמלית, הצורך בתמיכה בלתי פורמלית והצורך ביצירת הזדמנויות להשכלה ותעסוקה (גור ושות', 2008; פרקר ופלד, 2010; ;Dalla, 2006; Arnold et al., 2000; Hadin & Mansson, 2004 Karmer, 2003; Oselin, 2010; Rabinovitch, 2003). העובדה שגישות כה מנוגדות רואות באלמנטים אלו כבעלי חשיבות רבה מרמזת על מרכזיותן, הן בעת העיסוק בזנות והן בתהליך היציאה ממנו.

לסיכום ניתן לומר כי הצגת הגישות השונות, ביחס לזנות, מאפשרת להתוודע למגוון רחב של צרכים העתידים לסייע לנשים לצאת ממעגל הזנות, באם תחפוצנה בכך. בין אותם הצרכים ניתן למצוא את הצורך בתמיכה פורמלית, בתמיכה בלתי פורמלית, הצורך בפתרונות דיור, הצורך שבמציאת מסגרות לטיפול בבעיות של התמכרות לסמים, הצורך שביצירת הזדמנויות להשכלה ותעסוקה, הצורך שבביטול הסטיגמה הכרוכה בעיסוק בזנות והצורך בשיפור תנאי התעסוקה של הנשים. מתוך כך, ובהמשך לזאת, יעסוק הפרק הבא בהצגתם של הארגונים הפועלים בתחום והשירותים שהם מציעים לנשים שמבקשות להסתייע בהם.

פרק ב- ארגונים המסייעים לנשים לצאת ממעגל הזנות, והשירותים שהם מציעים.

פרק זה מבקש להעמיק את הדיון אודות ארגונים, בארץ ובעולם, הפועלים במטרה לסייע לנשים לצאת ממעגל הזנות, והשירותים המוצעים על ידם. ראוי לציין כי בשל היקפו המצומצם של המחקר, הדיון בפרק הנוכחי יתמקד בבחינת דרך פעולתם של חמישה ארגונים. שניים מהם בארצות הברית, השלישי בקנדה והנותרים במדינת ישראל. המידע אודות הארגונים בחו"ל נאסף ממחקרים תיאורטיים ומאתרי הבית של הארגונים. ואילו המידע אודות הארגונים בישראל נאסף הן מאתרי הבית של הארגונים והן מראיונות שבוצעו עם יעל גור, מנהלת מרפאת לוינסקי, וחמוטל בן-סיני מנהלת קו הסיוע הטלפוני של תכנית סלעית.

הארגון הראשון הינו SAGE (Standing Against Global Exploitation). ארגון שנוסד ב-1992 בסן פרנסיסקו, קליפורניה, על ידי שורדת זנות בשם נורמה הוטלינג. ארגון זה פועל ללא מטרת רווח וממומן על ידי גופים ממשלתיים ועל ידי תרומות חיצוניות (Hotaling et al., 2003). מטרת הארגון היא להביא לשינוי מקיף בחיי קורבנות הסחר, כמו גם בקרב הקהילות המקומיות, הארציות והבין לאומיות שבמסגרתם מתרחשת תופעת הזנות. זאת, באמצעות מתן הזדמנויות החלמה לקורבנות ובאמצעות אתגור העמדות החברתיות והמשפטיות המנציחות את הסחר והניצול המיני (מתוך אתר הבית של פרויקט SAGE). הנחת המוצא של הארגון היא שלכל אישה צרכים ייחודיים וקצב שיקום משלה. מתוך כך מדגיש הארגון את החשיבות שבמתן סיוע מקיף, המהווה תוצר של שיתופי פעולה עם ארגונים וגופים נוספים. יתרה מכך, הארגון מדגיש את החשיבות שבמתן סיוע בלתי שיפוטי, ללא תשלום וללא כל תנאי. דהיינו, אין ציפייה כי הנשים תיגמלנה מסמים או תעזובנה את הזנות על מנת לקבל תמיכה וסיוע. למעשה, דלת הארגון פתוחה לכולן וממשיכה להיות פתוחה גם עבור מי שפרשה באמצע הטיפול ומבקשת לשוב אליו (Hotaling et al., 2003). התכנית השיקומית המוצעת ב-SAGE אורכת למעלה משנה, כאשר בשלב הראשון ניתנים שירותי חירום המתמקדים בייצוב מצבן הפיזי של הפונות. בשלב השני הן מקבלות טיפול נפשי קבוצתי, משתתפות בתכניות לבניית כישורים רגשיים ומשתלבות בקורסים להשלמת השכלה. זאת, במטרה להכשיר ולעודד את יציאתן לחיים עצמאיים. והשלב האחרון מתמקד בהכשרה והשמה תעסוקתית (Collins, 2010; Hotaling et al., 2003). פרט לטיפול בקורבנות הסחר והזנות מטפל הארגון גם בצרכני המין. טיפול הניתן בתשלום, וכחלופה למאסר,

במסגרתו עוברים המשתתפים תכנית חינוכית המתמקדת בהשלכות השליליות של התנהגותם על קורבנות הזנות (מתוך אתר הבית של פרויקט SAGE).

בדומה לארגון הקודם גם ארגון PRESS (The prostitution Empowerment Education and Resource Society) מציע תמיכה וסיוע בלתי שיפוטיים וללא כל תנאי. כך שגם מי שעוסקת בזנות או צורכת סמים יכולה להסתייע בשירותי הארגון (Rabinovitch, 2003). ארגון זה, הפועל בקנדה מ-1995, ממומן על ידי המדינה ובאמצעות תרומות פרטיות ומענקים הניתנים עבור פרויקטים נקודתיים (p.242). למרות שכמעט כל הצוות המקצועי בנוי מנשים שורדות זנות, הוא כולל גם מתנדבים ואנשי מקצוע מתחומים רבים. הללו פועלים יחדיו ובשיתוף פעולה עם המשטרה, ארגונים פמיניסטיים, ארגונים למען דרי רחוב וארגונים המספקים מידע וסיוע רפואי. משום שהארגון פועל בגישה של צמצום נזקים, הוא מתמקד בפעולות שמטרתם לצמצם את אותן התנהגויות מסוכנות אשר כרוכות ונלוות לעיסוק בזנות. מתוך כך הוא מקדם עקרונות של מין בטוח, הפחתת אלימות, שיפור התפקוד הכולל וגמילה מסמים (p. 241). בנוסף לכך מעניק הארגון מזון, טיפול פסיכו-סוציאלי, הכשרה תעסוקתית ואף יום פינוק שבועי הכולל טיפולי יופי (מתוך אתר הבית של PRESS). בד בבד עם הענקת הסיוע לנשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות, פועל הארגון גם למען שיפור תנאי התעסוקה והביטחון של מי שנמצאות בו. זאת מתוך ההנחה כי כל בני האדם, באשר הם, זכאים לכבוד ולהגנה מפני ניצול ופגיעה. על כן ניתנים כל השירותים ללא קשר לשאלה האם האישה מעוניינת, או אינה מעוניינת, לצאת ממעגל הזנות. כאשר בנוסף לכך מקדיש הארגון זמן ומאמצים לפעולה כנגד הסטיגמה הכרוכה בזנות ולהעלאת המודעות וההבנה הציבורית ביחס לתופעה זו (Rabinovitch, 2003).

הארגון הבא הוא CPA (The Council For Prostitution Alternatives). ארגון שנוסד ב-1985 באורוגווי, במטרה לסייע לנשים לצאת ממעגל הזנות. הארגון פועל במימון עירוני ומדינתי, אך גם הודות לתרומות פרטיות. נקודת המוצא שלו היא שנשים נכנסות לזנות כתוצאה מפגיעות פיזית, נפשית או כלכלית. פגיעות הנובעת מחשיפה לגורמים סוציאליים הכוללים גזענות, דיכוי מגדרי או מעמדי (Davis, 2000). התכנית הטיפולית שמציע הארגון מתחילה בהערכה של צרכי האישה והבטחה לספק לה תמיכה בסיסית הכוללת מזון, דיור מוגן ושירותים בריאותיים. ראוי לציין כי למרות סימון הדיור המוגן כמטרה הראשית של הארגון, היא איבדה ממרכזיותה

ונזנחה לאחר מספר שנים. זאת, עקב עלויות גבוהות ועקב אי יכולתן של הנשים לעמוד בתנאי הדיור שהציב הארגון. תנאים שחייבו אותן לשהות בו כל שעות היממה, מבלי יכולת לצאת (p. 144).

בהמשך לתכנית הטיפולית, משולבות הנשים בקבוצות מודעות הכוללת חשיפה והנחלת הרעיון כי זנות מהווה אלימות וכי כל הנשים בזנות הן קורבנות. למעשה, הארגון מצהיר בפה מלא כי הוא פועל מתוך נקודת השקפה רדיקאלית ומניח כי אי יכולתן של חלק מהנשים להכיר בהיותן קורבנות נובעת מהקהות הרגשית ושיקול הדעת המוטעה במהלך הזנות (Davis, 2000). כפועל יוצא מכך מעודדות הנשים לעבור מקורבנות להעצמה, על ידי זיהוי והחלפה של דפוסי ההתנהגות ההרסניים שרכשו בדפוסים תומכים. שלב זה כולל שיתוף רגשי רחב, המצריך יכולת להעלות ולהתמודד עם רגשות ותחושות שהודחקו במהלך הזנות. לאחר מכן משתתפות הנשים בקבוצות לרכישת כישורי הורות, טיפול דיאדי וקבוצות להכנה והכשרה תעסוקתית. המטרה היא להכין את הנשים ליציאה לחיים עצמאיים, דרך פיתוח משאבים וקשרים חדשים שימשו כמקור חיצוני לתמיכה. בשלב זה מצופות הנשים לנתק כל קשר עם אנשים בעלי השפעה שלילית מעברן ולהתמקד במציאת סביבה התומכת בשיקומן (p. 145). בשלב הסופי מתבקשות הנשים לשמש כמנטוריות ולהנהיג קבוצת תמיכה לנשים אחרות הנמצאות בתחילת התהליך. כך למעשה הן תורמות מהידע והניסיון האישי שלהן, ובו בזמן ממשיכות ליהנות מהתמיכה והשירותים שמציע הארגון (p. 146).

כל הארגונים שנמנו עד כה נכנסים תחת הקטגוריה של מגזר שלישי היות והם פועלים ללא מטרת רווח, מתוך שקיפות מלאה, בעזרתם של מתנדבים ובמטרה לסייע לאוכלוסיות חלשות בחברה (גדרון, בר וכץ, 2003; טוקוויל, 2008; שטראסה, 2003). יתרה מכך מדובר בארגונים שאינם ציבוריים או פרטיים באופן מובהק, היות ומימונם מגיע הן מהממשלות והן מתורמים פרטיים. בשונה מהם, הארגונים הפועלים במדינת ישראל אינם ארגוני מגזר שלישי באופן מובהק. דהיינו, למרות שמרפאת לוינסקי וסלעית הינם ארגונים ללא מטרת רווח, הפועלים בשקיפות מלאה ובסיוע של מערך מתנדבים, הם פועלים במימון מלא של המדינה. כך לדוגמה פעילותה של מרפאת לוינסקי ממומנת במלואה על ידי משרד הבריאות, בתקציב הנע בין מיליון מאתיים למיליון חמש מאות אלף שקל בשנה. כאשר פרויקט המרפאה הניידת: "ממומן על ידי תקציב נוסף מהרשות לקידום מעמד האישה, כחלק מהתכנית הבין משרדית לשיקום נשים במגעל

הזנות" (מתוך הראיון עם גור, ראה נספח 1). לעומת לוינסקי, פועלת סלעית במימון של משרד הרווחה, משרד ראש הממשלה, הוועדה לקידום מעמד האישה ועיריית תל אביב. ביחס למתנדבים נמצא כי בסלעית יש יותר מתנדבות מעובדות בשכר: "יש 23 עובדות שחצי מהן מתחום הטיפול וחצי הן מנטוריות, ויש בערך 35 מתנדבות בכל המרחבים. כלומר במרכז היום, ההוסטל ודירת החירום" (מתוך הראיון עם בן-סיני, ראה נספח 2). בלוינסקי המצב מעט שונה: "יש 19 עובדים בשכר, אולם לא כולם עובדים משרה מלאה אלא בחלקי משרה. כמו כן יש 10 מתנדבים, כאשר בדרך כלל מדובר במתנדבים מתחלפים שלעיתים לא כולם פועלים באותו זמן. אבל אנחנו מדברים על סדר גודל של 10 מתנדבים" (מתוך הראיון עם גור, ראה נספח 1).

באשר למטרות הארגונים ולשירותים שהם מספקים, מרפאת לוינסקי הוקמה בעיר תל אביב בשנת 2002 במטרה לצמצם את שיעורי התחלואה במחלות מין ולהעלות את מודעות הציבור לסכנה שבהידבקות במחלות אלה. כאשר מגוון השירותים הרפואיים, הבדיקות והטיפולים ניתנים ללא תשלום ובאופן אנונימי (גור ושות', 2008). המרפאה מפעילה גם את פרויקט "מרפאה ניידת" עבור נשים בזנות, מי שזוהו על יד משרד הבריאות כאוכלוסייה בסיכון מוגבר להדביק ולהידבק במחלות מין. הרציונל להקמת הפרויקט הוא הצורך להנגיש את השירות הרפואי והפסיכו-סוציאלי לאותן נשים, מתוך הבנה כי הן ראויות לכבוד ולשיקום. לכאורה מדובר בשתי מטרות שונות, אך גור מסבירה כי למרות שמשרד הבריאות פעל תחילה מתוך שיקולים של בריאות הציבור ולמרות שאותן נשים סומנו כאוכלוסייה בסיכון מוגבר, בפועל המרפאה פועלת קודם כל כשירות המבוסס על ערכים של בריאות האדם, הזכות לבריאות וכבוד האדם. על כן, צוות המרפאה פועל מתוך שאיפה להעניק טיפול אמפתי ו"בגובה העיניים" הן לנשים בזנות והן לנשים שורדות זנות. כאשר הסיוע אינו מותנה בדבר והאישה חופשיה להתחיל, לסיים ולחזור לטיפול בכל זמן שתרצה.

מטרת המרפאה היא להביא הן למין מוגן גופנית והן למין מוגן נפשית. זאת, תוך שימת דגש על גישה הוליסטית המתמקדת בצרכים הייחודיים של כל אישה ואישה. נשים הפונות למרפאה יכולות לקבל טיפול פרטני או קבוצתי. כאשר המרפאה מפעילה מספר קבוצות תמיכה: "הראשון זה בגלום לנשים בזנות ובסמים, דרות רחוב זה מתקיים אחת לשבוע". השנייה מיועדת: "לנשים שאינן משתמשות בסמים והן מתחלפות. היו לנו כבר 6 קבוצות לנשים שורדות זנות, הקבוצה היא של 15 מפגשים על פי המודל של ג'ודית הרמן. בקבוצה יושבות נשים שהיו בזנות ומשתפות אחת את השנייה, כפי יכולתה, במה שעבר עליה ובטראומות שחוותה". השלישית

עבור: "אימהות הכוללת נשים בזנות וגם נשים שורדות זנות שהמכנה המשותף ביניהן זה האימהות שלהן". עבור אוכלוסיית האימהות מציעה המרפאה גם טיפול דיאדי הניתן בביתה של האישה.

על מנת לתת מענה מקיף, המספק שירותים על כל הרצף הטיפולי, פועלת המרפאה בשיתוף פעולה עם ארגונים וגופים נוספים כגון: מעון גמילה, אשפוזית, קהילה טיפולית, היחידה לדרי רחוב וכדומה (גור ושות', 2008). ביחס לנקודה זו מוסיפה גור: "אנחנו גם מאמינות בשיתוף פעולה עם ארגונים אחרים ונעזרות בשירותים שמעניקים גופים אחרים כדי להבטיח סיוע משלים לזה שאנחנו מספקים, אם זה "בית אמת", "סלעית" או מרכז לסיוע לנפגעות תקיפה מינית ועוד ועוד. אנחנו גם מאמינות שצריך לתת למי מהנשים שזקוקות לסיוע תרופתי את הדרוש להן, לכן אנחנו מתחברות לפסיכיאטריות בעלות ניסיון עם נשים בזנות.... זה חלק מההתפיסה המקצועית שלנו ואנחנו די בולטים בכך.... אני חושבת שגם המודל של עבודה עם שירותים אחרים בצורה טובה, שמצליחה לשים את האגו בצד, זה סוג של מודלינג יפה וחשוב גם עבור המטופלות". כחלק משיתופי הפעולה המרפאה מפנה את הנשים לסיוע המשפטי ונעזרת בעורכת דין מפרויקט מג"ע, שמלווה את הנשים לוועדות בביטוח לאומי. כאשר בד בבד עם ההפניה לסיוע המשפטי, מלוות העובדות הסוציאליות את הנשים לוועדות הרפואיות, כותבות עבורן חוות דעת סוציאליות ומסייעות במילוי טפסים לביטוח לאומי, בקשות לקצבת נכות וסיוע בדיוור.

סלעית הוקמה בשנת 2009, בעיר תל אביב, כחלק מהפרויקט הלאומי להוצאת נשים ממעגל הזנות. נקודת המוצא של סלעית, ושל התכנית הלאומית להוצאת נשים מהזנות, היא שזנות אינה בחירה ושנשים בזנות הן קורבנות. על כן הן זכאיות לטיפול ולא לענישה (מתוך הראיון עם בן-סיני, ראה נספח 2). מתוך כך שואף הארגון להציע מענה לנשים בכל הנקודות שעל הזנות. זאת, דרך הקמת רצף של שירותים הכולל: דירת חירום, הוסטל שיקומי, מרכז יום, קו חירום, ליווי תעסוקתי ודירת מעבר (מתוך אתר הבית של סלעית). דירת החירום פועלת 24 שעות ביממה, כל ימות השנה, ומאפשרת לכל אישה המצויה בזנות מקום לינה, מזון, מקלחת, טיפול רפואי וסיוע סוציאלי ללא תשלום וללא כל התחייבות. בשונה מדירת החירום, השהות בהוסטל כרוכה בתשלום ומותנית בגמילה מסמים ויציאה מהזנות. ביחס לנקודה זו מציינת בן-סיני כי: "התנאי לכניסה להוסטל הוא שהאישה נקייה מסמים....", "בהוסטל הן משלמות כלכלה. הכסף יורד מהבטחת ההכנסה שמקבלות הנשים המצויות במסגרות הטיפוליות". ההוסטל מהווה מעין

בית מוגן במסגרתו מקבלות הנשים סיוע מקיף, המתמקד בטיפול פסיכו-סוציאלי ועיבוד הטרומות הקשורות בזנות.

ראוי לציין כי הן דירת החירום והן ההוסטל אינם ערוכים לקליטה משולבת של אימהות וילדיהן, למעט במצב חירום. נוכח עובדה זו, לאימהות בזנות שאינן מוכנות להיפרד מילדיהן מוצעת האפשרות להשתלב במסלול האמבולטורי שבמרכז היום. מסלול המציע טיפול פסיכו-סוציאלי קבוע, הניתן אחת לשבוע. פרט למסלול זה מציע מרכז היום גם מסלול ערב וגם מסלול בוקר מלא. במסלול הבוקר, המהווה המשך ישיר של הטיפול בהוסטל, עוברות הנשים הכשרה מקצועית, מתנסות בסדר יום המדמה מקום עבודה ומקבלות סיוע במציאת תעסוקה. במסלול הערב, המיועד לבוגרות ההוסטל שהשתלבו בשוק התעסוקה, ממשיכות הנשים לקבל סיוע פסיכו-סוציאלי וליהנות מהרחבת המעגל החברתי ומגוון פעילויות פנאי (מתוך אתר הבית של סלעית; פרקר ופלד, 2010).

ייחודה של סלעית נובע מעצם היותה הגוף היחידי המספק הכשרה תעסוקתית, ליווי תעסוקתי והשלמת השכלה. אולם הללו ניתנים רק ל: " מי שנמצאת בהוסטל ובמסלולים של המרכז יום, כאשר היא צריכה להיות כמובן נקייה מסמים". ביחס להשלמת ההשכלה, מדווחת בן-סיני כי עקב אילוצים תקציביים נפתח כל פעם קורס מקצועי אחד, בין אם במרכז עצמו ובין אם מחוצה לו. כאשר יכולת הארגון להעניק סיוע בלימודים שאינם מקצועיים מותנית בכך שהמוסד המקצועי או האקדמי יידע כי מדובר בנשים שעסקו בזנות: " אולם העזרה היא רק אם היא מוכנה שבבית הספר ידעו שהיא הגיעה דרכינו, כי כדאי שידעו למה הם תורמים". דבר העלול ליצור רתיעה מצד הנשים, עקב אי רצונן לחשוף את עברן בפני זרים. ביחס לליווי והשילוב התעסוקתי, באפשרות הארגון להעניק סיוע רחב: " החל מהשלב הראשון של חשיבה והתלבטות לגבי עבודה, דרך כתיבת קורות חיים והנחייה לראיון עבודה.", " הליווי הוא ליווי ארוך טווח גם לאחר שנקלטה לעבודה". בהמשך לכך הארגון עובד בשיתוף פעולה עם רשת של מעסיקים ידידים הקולטים ומשלבים את הנשים בעבודתן החדשה בצורה נעימה, קלה ובטוחה יותר (מתוך אתר הבית של סלעית). למעט הקשר עם המעסיקים פועל הארגון בשיתוף פעולה עם גופים נוספים כגון: מרכזי גמילה, לשכות הרווחה, מעג"ן והסיוע המשפטי. כאשר גם כאן, כמו בלוינסקי, מעניק הצוות המקצועי סיוע נקודתי בפרוצדורות שאינן מחייבות הפנייה לסיוע המשפטי. סיוע הניתן בעקבות הידע שצבר הצוות המקצועי במהלך השנים ובעקבות סדנא, בנושא הביטוח הלאומי, המתקיימת אחת לכמה חודשים במרכז היום.

לסיכום ניתן להיווכח כי קיימים לא מעט ארגונים, בארץ ובעולם, הפועלים במטרה לסייע לנשים לצאת ממעגל הזנות. למרות שהמחקר הנוכחי מציג רק קומץ מתוכם, נדמה כי הללו מציעים מגוון רחב של שירותים, חלקם חופפים וחלקם ייחודיים לכל ארגון. לאחר שהפרק הראשון עסק באיתור צרכיהן של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות, ולאחר שהפרק הנוכחי מנה את השירותים המוצעים על ידי הארגונים השונים, הפרק הבא יעסוק בבחינת ההלימה בין השניים. ראוי לציין כי בחינת ההלימה תתמקד בעיקר בארגונים הפועלים בישראל. זאת משום שעמם נוצר קשר אישי, שאפשר להתוודע מקרוב לדרכי פעולתם ולשירותים שהם מציעים. הקשר האישי שנוצר עם מרפאת לוינסקי החל לפני כשנתיים, כאשר ביקשתי להצטרף לצוות המתנדבים של המרפאה. מאז ועד היום אני מתנדבת, אחת לשבוע, בזירת הדירות הדיסקרטיות של פרויקט "המרפאה הניידת". יש לציין כי למען כתיבת סמינר זה שונתה זירת ההתנדבות, באופן זמני, וצורפתי לניידת הפועלת בזירת זנות הרחוב. בהמשך לכך, גם הקשר עם ארגון סלעית החל לפני כשנתיים. קשר זה נוצר בעקיפין בעקבות התנדבותי במרפאת לוינסקי ובמכון תודעה. דהיינו, בעקבות שיתופי הפעולה בין סלעית ללוינסקי נכחתי פעמים רבות בדירת החירום של סלעית. כאשר להוסטל של סלעית נחשפת דרך קורס הכשרה שעברתי במכון תודעה. במסגרת הקורס נפגשתי ושוחחתי עם הצוות המטפל ועם הנשים השוהות בו. כמו כן, חלק משעות העבודה המעשית שליוו את הסמינר הוקצו להשתתפות ביום העיון שערך הארגון. יום עיון שסיכם את שלוש שנות פעילות הארגון וכלל הרצאות מגוונות אודות השירותים שהוא מציע.

פרק ג- בחינת ההלימה בין צרכי השיקום ובין השירותים המוצעים על ידי הארגונים.

פרק זו עוסק בבחינת ההלימה בין הצרכים השיקומיים, של נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות, ובין השירותים המוצעים להן על ידי הארגונים בישראל. הדיון בנושא זה יתבצע בכפוף לחומר התיאורטי, שנסקר עד כה, ובכפוף לראיונות שבוצעו עם מנהלת מרפאת לוינסקי ומנהלת קו הסיוע של סלעית.

הנקודה הראשונה שתפתח את הדיון בנושא ההלימה תעסוק בהשפעה שיש לתפישה והשיח שמאמצת המדינה, ביחס לזנות ולנשים בזנות, על המדיניות שהיא נוקטת בפועל (סימונדז-יועז, 2009; Hadin & Mansson, 2004). מדיניות שעל פי חוקרים רבים עלולה להשפיע על החקיקה בנושא, על הקמתם של ארגונים הפועלים בתחום ועל שירותים שהם מציעים (לבנקרון, 2011; סימונדז-יועז, 2009; Corrigan, 2009; Kilvington, Day & Ward, 2001). כך לדוגמה נמצא כי בהולנד, הרואה בזנות כעבודה חוקית, פועלת המדינה בשיתוף פעולה עם המשטרה, הרשויות המקומיות, שירותי הבריאות והשירותים הפסיכו-סוציאליים במטרה להבטיח את זכויותיהן של עובדות המין ולהגן עליהן. זאת באמצעות מתן זכויות משפטיות זהות לכל הנשים הלוקחות חלק בשוק התעסוקה, כולל עובדות המין, ובאמצעות חקיקה המגנה מפני ניצול, התעללות וסחר (Kilvington et al., 2001). כאשר עבור מי שמבקשות לצאת ממעגל הזנות מממנת המדינה ייעוץ והכשרה תעסוקתית (Corrigan, 2009, p.12). למרות הדבר, בפועל נמצא כי רבות מהנשים לא נעזרות בשירותי המדינה ואינן מממשות את זכויותיהן. היות והללו מותנים בוותור על אנונימיות הנשים ובתשלום קבוע של מיסים (Corrigan, 2009; Kilvington et al., 2001). בשונה מהולנד, בשוודיה נתפשת הזנות כבעיה חברתית שיש למגרה. בכפוף לתפישה זו פועלת המדינה להקמה ומימון של ארגונים ופרויקטים להוצאת נשים ממעגל הזנות, לקידום חקיקה המפלילה את צרכני המין ולהקמת תכניות לטיפול וחינוך של הצרכנים. אולם למרות מאמצי המדינה למגר את הזנות נמצא כי בעוד שחלק מהנשים היגרו למדינות זרות על מנת להמשיך לעסוק בזנות, אלו שנשארו ירדו למחתרת. מצב שהוביל לצמצום יכולתה של המדינה, שירותי הבריאות והשירותים הפסיכו-סוציאליים לפקח ולהגן על הנשים שהיגרו ולספק שירותים עבור אלו שירדו למחתרת (Corrigan, 2009; Kilvington et al., 2001).

בהמשך לכך, המאמר של לבנקרון (2011) וסימונדז-יועז (2009) מאפשר לבחון כיצד השיח שמאמצת המדינה משפיע ישירות על החקיקה בתחום ועל מצבן של נשים בזנות. לבנקרון (2011)

סוקרת את התפתחות החקיקה בנושא זנות ואת השינויים שחלו בה כתוצאה מהתמורות הכלכליות, הדתיות-מוסריות והחברתיות שהתרחשו בעולם המערבי. לצד אותן תמורות ישנה התייחסות גם לזרמיה השונים של התנועה הפמיניסטית, כמי שמשחקים תפקיד מרכזי בעיצוב החקיקה והמדיניות. לבנקרון (2011) מדגימה כיצד הופעת הפמיניזם הרדיקלי והתחזקותו, בראשית שנות ה-90, השפיע על האופן שבו נתפשו נשים שהיגרו מברית המועצות לישראל לצורכי עיסוק בזנות. לדבריה, תפישת הנשים כקורבנות השפיעה על עיצוב המאבק המשפטי למיגור הסחר בבני אדם, בפרט הסחר למטרות זנות. יתרה מכך, תפישה זו הביאה לצמיחתם של ארגוני מגזר שלישי שביקשו לסייע לנשים בזנות, תוך הבניית דרישותיהן וצרכיהן בכפוף לערכים ולעקרונות של מעמד הבינוני הלבן (עמ' 36).

בדומה לממצאים אלה, גם סימונדז-יועז (2009) מתייחסת להשפעה של הפמיניזם הרדיקלי על החקיקה בנושא זנות ועל הארגונים הפועלים בתחום. מחקרה מתמקד בשינוי התודעתי והחקיקתי שהתרחש במדינת ישראל, ביחס לזנות ולנשים בזנות, בעקבות המאבקים הפמיניסטיים הרדיקליים שהתרחשו בה בסוף שנות ה-90. לטענתה שינוי זה התרחש על ידי מה שהיא מכנה "המהלך המקרבן": מהלך שכלל הפרדה בין תופעת הסחר בנשים ובין תופעת הזנות המקומית, ומיד לאחר מכך טשטוש של אותה ההפרדה וכריכה מחודשת של שתי התופעות יחד. לדבריה, בעוד שהפעולה הראשונה אפשרה לגבש קונצנזוס לגבי הצורך שבמיגור הסחר בישראל, הפעולה השנייה הביאה להנחלת הרעיון כי זנות מקומית אינה שונה מסחר ועל כן יש למגר גם אותה. סימונדז-יועז (2009) מדגישה כי ביסוס ה"מהלך המקרבן" התאפשר בזכות תרומתם של ארגונים בלתי ממשלתיים, רדיקליים, לשיח אודות זנות וסחר (עמ' 71). ארגונים שהציגו סטטיסטיקות ו"מספרים יבשים" אודות היקף התופעה, כמו גם ניירות עמדה ועדויות מהשטח שתמכו באנלוגיה שבין סחר וזנות מקומית וברעיון שכל אישה בזנות היא קורבן.

מסיכום המאמרים מצטיירת תמונה לפיה השיח שמאמצת המדינה, ביחס לזנות ולנשים בזנות, משפיע על המדיניות שהיא נוקטת בפועל, על החקיקה בנושא ועל הארגונים הפועלים בתחום. למרות שלא ניתן לדבר במונחים אבסולוטיים או לקבוע בוודאות את כיווני ההשפעה, קשה לשלול את תרומת הפמיניזם הרדיקלי למשוואה זו. תמיכה לדברים אלו ניתן למצוא גם בראיונות שבוצעו עם בן-סיני וגור. מתוך הראיונות עולה כי שני הארגונים הוקמו בחסות הפרויקט הלאומי להוצאת נשים ממעגל הזנות. פרויקט הפועל מתוך תפישת עולם רדיקלית המבקשת למגר את הזנות ולשקם את "קורבנותיה". ביחס לנקודה זו מציינת גור כי: " הרצון

שלנו לטפל בנשים רואה אותן כנשים שנקלעו לזנות, לא שבחרו בזנות", "התפישה הטיפולית היא תפישה הרואה בזנות כאלומות, שרואה נשים בזנות כקורבנות של מערכת גברית שבעיקרה מושתתת על השליטה של גברים בנשים". כאשר בדומה לכך מציינת בן-סיני כי: "הרעיון הבסיסי בהקמת סלעית ובכלל של התכנית הלאומית להוצאת נשים מהזנות יוצאת מתוך נקודת הנחה שהן קורבנות, נשים שהגיעו למקום הזה מתוך מצוקה". בן סיני- מוסיפה כי גם החקיקה בישראל מושפעת מתפישת הנשים כקורבנות: " החוק בארץ לא מדבר על כך שזה פשע להיות בזנות, החדשנות בעניין הזה היא ההבנה שמדובר בנשים שצריכות עזרה, צריכות טיפול ושיקום".

בהמשך לכך נדמה כי גם השירותים הפסיכו- סוציאליים, שמציעים הארגונים, אינם חפים מהשפעות רדיקליות. כך לדוגמא בלוינסקי: "מתייחסים בכל שלבי הטיפול גם לטראומות שהובילו לזנות וגם לאלו שהיו מנת חלקן במהלך הזנות. הרבה פעמים יש כאילו זימון של טראומות דומות גם אל החיים נטולי הזנות ועל זה באמת מנסים לעבוד בטיפול, לנסות לצמצם את מצבי הסיכון והקשרים שמזמנים המשך פגיעה וניצול". בדומה לכך נמצא כי גם ההוסטל וגם מרכז היום של סלעית מציעים טיפול קבוצתי ופרטני המתמקד בעיבוד טראומות הזנות (פרקר ופלד, 2010). למרות שמדברים אלו מתקבלת תמונה לפיה השירותים הפסיכו-סוציאליים מושתתים אך ורק על תכנים רדיקליים, בחינה נוספת מגלה כי לוינסקי מספקת מגוון שירותים שאינם מתמקדים בהכרח בתכנים אלו. למעשה, נשים המבקשות להסתייע בשירותי המרפאה יכולות להשתלב בטיפול פרטני שאינו מתמקד אך ורק בטרומה, אלא כולל הכוונה, ייעוץ ואוון קשבת בכל נושא. כמו כן אימהות בזנות יכולות להצטרף לקבוצה טיפולית או לקבל טיפול דיאדי בביתן העוסק בתכנים הקשורים לאימהותן ולטיפול בילדיהן.

ראוי לציין כי בשונה מסלעית, כל השירותים המוצעים בלוינסקי ניתנים ללא תשלום וללא דרישה כי האישה תפסיק לעסוק בזנות. זאת עקב ההבנה כי הן היציאה מהזנות והן התהליך הטיפולי הינם תהליכים ספירליים (גור ושות', 2008). מתוך כך הארגון שם לו למטרה לפגוש את הנשים במצבן הנוכחי, ללא כל שיפוטיות ומתוך אמונה כי גם מי שטרם יצאה מהזנות עלולה להיתרם מהתהליך הטיפולי (גור ושות', 2008 ; Rabinovitch, 2003 ; Hotaling et al., 2003). רעיון המקבל תמיכה בדבריהן של ספרינקל (Sprinkle, 1997) וקווין (Queen, 1997) המדגישות את החשיבות שבקבלת תמיכה וטיפול פסיכו-סוציאלי אמפתי, בלתי שיפוטי ושאינו מותנה בדבר. טיפול ותמיכה המעבירים את המסר כי כל הנשים זכאיות לקבלה, ללא קשר לשאלה האם הן מעוניינות לצאת מהזנות. לטענתה של קווין (Queen, 1997) תמיכה שכזו

אפשרית רק כאשר מרפאים מתפישות רדיקליות ובוחרים לשמוע גם את קולן של מי שמדברות על בחירה. מצב שמאפשר להגיע ולספק שירותים לקהל רחב יותר של נשים, כמו גם לשאול את השאלה: מה מבחין בין חוויה רעה לחוויה טובה בזנות? שאלה שהתשובה עליה יכולה להביא ליצירת ידע חדש, העתיד לתרום לרווחתן של העוסקות בזנות ושל המבקשות לחדול ממנו (Queen, 1997).

בהמשך לבחינת ההלימה בנושא השירות הפסיכו-סוציאלי יש חשיבות לבחון את אינטנסיביות הטיפול המוצע, הן מבחינת זמן והן מבחינת מבנה. מתוך הריאיון עם גור עולה כי לוינסקי מציעה לנשים טיפול קבוצתי ופרטני כמעט ללא הגבלת זמן. למעשה, רק קבוצת התמיכה המיוחדת לשורדות זנות מוגבלת ל-15 מפגשים, אך בסיומה מוזמנות הנשים להמשיך בטיפול הפרטני כל עוד הן זקוקות לו. כמו כן יכולות המטופלות לבחור בטיפול בשטח, כלומר במקדי הזנות, במרפאה עצמה, במרחבים מחוץ למרפאה וגם בביתן. מתוך כך נדמה כי הטיפול שמעניקה לוינסקי הינו גמיש ומותאם לצרכיהן של הנשים. בדומה לכך גם ארגון סלעית מעניק טיפול קבוצתי ופרטני, ארוך טווח. החל מהשלב בהם האישה מצויה בסמים ובזנות, וגם לאחר שהצליחה להשתקם ולהשתלב בשוק התעסוקה. אותו טיפול ניתן בתוך הארגון עצמו, כלומר במרכז היום וההוסטל הממוקמים תחת קורת גג אחת. בהמשך לכך, מדווחת בן-סיני כי ההוסטל מהווה את המסגרת הטיפולית האינטנסיבית ביותר: "מדובר במסגרת סגורה וטוטאלית יותר בה הצוות מודע להיכן האישה הולכת ומה היא עושה", "ההוסטל הוא מסגרת טיפולית שיקומית והטיפול שמוצע בו הוא דינמי ולא בחדר. כלומר הטיפול הוא על כל המתרחש בחדר ומחוץ לחדר בהוסטל, עם חברותיה ובעבודה". מסגרת שקלטה 85 נשים במשך שלוש שנות פעילות הארגון, כאשר מתוכן רק 18 נשים, דהיינו כ-20%, סיימו שנת טיפול מלאה בהצלחה. עובדה שעוררה תהיות לגבי יכולת ההוסטל לספק מענה גמיש, המותאם לצרכיהן של הנשים. כתגובה לתהייה זו ציינה בן-סיני כי: "חלק נושרות ממעידה חוזרת לסמים, מעידה מעבר לפעם אחת". כאשר לאחר מכך המשיכה: "חלק מהנשים פורשות בגלל המסגרת הטיפולית, אין מה לעשות ההוסטל היא מסגרת טוטאלית ולא פשוטה, הטיפול הוא אינטנסיבי והזנות מדוברת בו כל הזמן בכל המרחבים. יש נשים שזה בלתי מסבל מבחינתן ואז הן באות לתקופה ועוזבות".

הנקודה הבאה שתעמוד למבחן תעסוק בשיתופי הפעולה, בין הארגון הספציפי לארגונים אחרים, ובהשפעתם על מערך והיקף התמיכה הפורמלית שמציע הארגון. מתוך הריאיון עם גור עולה כי במרפאת לוינסקי שיתופי פעולה, עם ארגונים אחרים, הם דבר שכיח. לטענתה הללו

מהווים חלק בלתי נפרד מהגישה הטיפולית ההוליסטית, שנוקט הארגון: "אנחנו גם מאמינות בשיתוף פעולה עם ארגונים אחרים ונעזרות בשירותים שמעניקים גופים אחרים כדי להבטיח סיוע משלים לזה שאנחנו מספקים". פרט לכך, מציינת גור כי שיתופי הפעולה מהווים סוג של מודלינג חשוב עבור המטופלות. זאת היות ו: "בדרך כלל המטופלות מגיעות מבתיים מאוד מסוכסכים שעשו בהן שימוש מניפולטיבי, שההורים הסתכסכו על גבן וכדומה....אז אני רואה בזה ערך טיפולי ולא רק מקצועי לי כעובדת סוציאלית". בדומה לכך, גם בן-סיני מדווחת על שיתופי פעולה עם גורמים וארגונים נוספים כגון: לשכת הרווחה, מרפאת לוינסקי, שירותים לגמילה מסמים וכדומה. שיתופי פעולה המיוחסים לגישת הטיפול ההוליסטית ולהכרח להתאים את מגוון השירותים לצרכיה המגוונים של האישה. אולם למרות הצהרות אלו, הראיון עם בן-סיני חושף כי כאשר נוצרת סיטואציה של כפילות פוחתת הנכונות לשתף פעולה עם גורם חיצוני. בפרט, כאשר הדבר נוגע לטיפול הפסיכו-סוציאלי ולנשים השוהות בהוסטל: "אה...באופן עקרוני זה אפשרי אבל זה משהו שננהל עליו דיאלוג", "תראי, זה יותר בעייתי כי ההוסטל הוא מסגרת טיפולית שיקומית והטיפול שמוצע בו הוא דינמי", "אבל אם תגיע בחורה עם דרישה כזו ננסה לחשוב, לפתוח את הראש ולראות כיצד אפשר לשלב". ייתכן שבדברים אלו יש היגיון שאינו מובן ל מי שמביט על התמונה מהצד, או למי שאינו נמצא תחת פיקוח המדינה ושירותי הרווחה. אולם בהתייחסות למחקרים המדגישים את חשיבותם של שיתופי הפעולה (גור ושות', 2008; Hotaling et al., 2003; Rabinovitch, 2003) ובהתייחסות לדבריה של גור, נדמה כי הפחתת הנכונות עולה להיות לרועץ לתהליך הטיפול-שיקומי.

כחלק משיתופי הפעולה הן סלעית והן לוינסקי מפנות ומחברות, במידת הצורך, את הנשים לסיוע משפטי. למרות שנושא הסיוע המשפטי לא הופיע כלל בחומרים התיאורטיים, מתוך הראיונות עולה כי נשים רבות זקוקות לסיוע מסוג זה. על כן, יש חשיבות לבדוק האם ובאיזה מידה הארגונים מסוגלים לתת מענה על צורך זה. מתוך מסמך שולחן עגול (2011) עולה כי למרות שבישראל אין העיסוק בזנות מהווה עברה פלילית, מרבית מהנשים חוות הפללת יתר. דהיינו, הן נופלת קורבן למדיניות המודעת של המשטרה, המיושמת בצורה פוגענית ומשפילה. מדיניות אכיפה הכוללת החרמת רכוש, כניסה לבתיים פרטיים ללא צו ומתן קנסות פיקטיביים שלא לצורך. מאותו מסמך עולה כי נשים בזנות פונות לסיוע המשפטי במקרים של חובות להוצאה לפועל וכאשר ישנה בקשה לקבלת קצבה מביטוח לאומי (מתוך מסמך שולחן עגול 2011 הסיוע המשפטי, ראה נספח 3).

בהמשך לכך, מתוך הראיונות עולה כי הארגון מפנה את הנשים לאשת קשר ספציפית, בעלת רקע וניסיון בנושא הזנות, וכי הפנייה זו מקצרת את זמני ההמתנה לשירות. כאשר פרט לסיוע המשפטי, לוינסקי נעזרת גם בעורכת דין מפרויקט מג"ע. זו תומכת ומלווה את הנשים לוועדות הנפשיות, ובעלת קשרים בביטוח הלאומי. למרות ששירות זה אינו ניתן בחינם, אלא בעלות של כ-10% מהסכום בו זוכה האישה או בתמורה לקצבה הראשונה שהיא מקבלת, הוא מסייע להקל על העומס שנוצר בסיוע המשפטי. אמצעי נוסף להקלת העומס הוא נתינת מענה פנימי לכל אותן פרוצדורות שאינן מחייבות הפנייה לסיוע המשפטי. בלוינסקי מסייע צוות המרפאה בכתיבת חוות דעת סוציאליים ומלווה את הנשים לוועדות הרפואיות: "לעיתים העובדות הסוציאליות מהמרפאה מסייעות לנשים, בדרך כלל מדובר במילוי חוות דעת סוציאליים שמסייעים למשרד השיכון, לגורמים להם יש לנשים חובות, דוחות עבור קנסות, לרווחה על מנת לקבל קצבת נכות, הפנייה לקבלת קצבה בגין שיקום מסמים וכדומה". בדומה לכך, גם עובדות סלעית מסייעות בפרוצדורות שאינן מחייבות הפנייה לסיוע משפטי: "אנחנו גם מסייעות במילוי טפסים וכדומה.... מהידע שצברנו במהלך העבודה לאורך השנים למדנו על זכויותיהן של הנשים ועל בעיות וסוגיות שאיתן הן מגיעות. לכן בחלק מהפרוצדורות אנחנו כבר מיומנות ובחלק מהפרוצדורות אני לדוגמא נעזרת ומתייעצת עם עורכות דין ומומחים לזכויות האדם". לדבריה של בן-סיני מתקיימת אחת לכמה חודשים, במרכז היום, סדנא בנושא זכויות הביטוח הלאומי. זו מועברת על ידי גורם חיצוני המגיע לארגון.

משום שבן-סיני לא ידעה פרטים לגבי זהותו של הגוף החיצוני היא הפנתה אותי לענת זמיר-קציר, מנהלת מרכז היום של סלעית. אולם, לאחר שיחה טלפונית שערכנו התברר כי סדנא שכזו לא התקיימה ולא מתקיימת בסלעית. זמיר-קציר הסבירה כי כל מטפלת מסייעת נקודתית ובאופן אישי למטופלת שלה. כך שהידע שצוברת כל מטפלת נשען על המקרה הספציפי והצורך האישי של מטופלותיה. למרות שהסתירה בדבריהן של בן-סיני וזמיר-קציר אינה ברורה ולמרות שלא ניתן לשלול את האפשרות שמקורה נבע מהתפקידים השונים שהן ממלאות בארגון, אין וויכוח על כך ששני הארגונים מנסים לתת מענה לאותן הפרוצדורות שאינן מחייבות הפנייה לסיוע המשפטי. אולם נדמה כי ביחס להתנהלותם הפנימית קיים מקום לשיפור. על כן, בפרק הבא אחזור לדון בנקודה זו ואוסיף מספר המלצות שעתידות לסייג לארגונים לשפר את השירות בנושא.

בהמשך לדיון בשיתופי הפעולה, מתוך הראיונות עולה כי שני הארגונים משמשים כגורם מתווך בין מטופלות המכורות לסמים ובין מרכזי הגמילה השונים. זאת משום שהם רואים בגמילה מהסמים כאלמנט מרכזי וחשוב, המוביל להצלחת התהליך הטיפולי-שיקומי. ממצא העומד בהלימה עם מחקרים שמצאו כי ההפניה למסגרות לטיפול, בבעיות של התמכרות, מהווה את הצעד הראשון ביציאה ממעגל הזנות (Arnold et al., 2000; Oselin, 2010). למרות ששיתוף פעולה זה מקצר את זמני ההמתנה למרכזי הגמילה ומאפשר לנשים לבחור במרכז כזה או אחר, אין בכך על מנת להבטיח כי הנשים תקלטנה במרכז המותאם ספציפית לצרכיהן. ממצא המקבל חיזוק במחקרים שמצאו כי מרבית ממרכזי הגמילה, בארץ ובעולם, אינם מותאמים לצרכים של נשים המשתמשות בסמים ועוסקות בזנות (גור ושות', 2008; פרקר ופלד, 2010). זאת בשל העובדה כי הם אינם עורכים הפרדה בין מטופלים גברים ונשים (פרקר ופלד, 2010), מתמקדים אך ורק בבעיית הסמים ואינם עוסקים בטראומות שנגרמו כתוצאה מהזנות, או שהובילו אליה (גור ושות', 2008). ממצא המקבל חיזוק בדבריה של גור המציינת כי: " חסרים שירותי שיקום לנשים בלבד על הרצף של התמכרות, זנות, אימהות בסיכון".

בהמשך לכך, נמצאה מגבלה נוספת המתייחסת למידה שבה הארגונים מאפשרים לאותן נשים להשתלב במערך השירותים שהם מציעים. בעוד שהספרות התיאורטית מדגישה את התועלת שעתידה לצמוח משילובן של המכורות לסמים בכל השירותים הניתנים על ידי הארגון (Hotaling et al., 2003; Rabinovitch, 2003), מתוך הראיונות עולה תמונה שונה. תמונה לפיה בחלק מהמקרים מוצבת הגמילה כתנאי מקדים לשילובן של הנשים בשירות כזה או אחר. כך לדוגמה מדווחת בן-סיני כי יכולתן של הנשים להשתלב בהוסטל ובמרכז היום, של סלעית, מותנית בגמילה מסמים. ראוי לציין כי למרות התניה זו הארגון מפעיל עבורן דירת חירום, המהווה מקלט ובית זמני. מדובר ביוזמה מבורכת וחשובה היות שדירת החירום מאפשרת לנשים למצוא פינה חמה ובטוחה למנוחה ושינה, מזון, מקלחת, טיפול רפואי וכדומה (מתוך אחר הבית של סלעית). הללו ניתנים ללא תשלום וכמעט ללא הגבלת, ופועלים במתכונת של "המיטה החמה". בהמשך לכך, למרות שלוינסקי לא מפעילה דירת חירום היא יוזמת ומממנת קבוצה טיפולית עבור אוכלוסייה זו. אותה קבוצה נקראת "שני נשי" ומתקיימת אחת לשבוע בחוף לכותלי המרפאה. דברים אלו מהווים עדות לכך ששני הארגונים משקיעים מאמצים רבים ומנסים ככל יכולתם, ובכפוף למצב הקיים, לתת מענה לנשים המצויות בזנות ובסמים. אולם, ייתכן כי במידה ויעשו שימוש מקסימלי בכוחם ובידע העומד לרשותם, יוכלו לתרום לשינוי המצב הקיים.

שתי הנקודות הבאות שיעלו לדין יעסקו ביכולתם של לארגונים לפתח את רשת הקשרים הבלתי פורמלית של הנשים. רשת הכוללת את בני משפחתן, בפרט ילדיהן, ואת המעגל החברתי הרחב יותר. הספרות התיאורטית מדגישה את חשיבות הקשר, בין הנשים לילדיהן, ורואה בו כגורם שמניע, מעלה ומביא להתמדה בתהליך השיקום (Arnold et al., 2000; Dalla, 2006; Oselin, 2010). בדומה לכך, נמצא כי גם הארגונים מכירים בחשיבות הדבר ופועלים לחידוש ושיפור הקשר בין המטופלות ובין ילדיהן. מניתוח הראיון עם גור עולה כי טיפול ושיקום היבט האימהות תופס מקום מרכזי בתהליך הטיפול שמציעה המרפאה. מתוך כך היא מציעה לנשים טיפול דיאדי, במרפאה או בביתן, ואף קבוצה טיפולית העוסקת אך ורק באימהותן. זו משלבת בין אימהות בזנות ובין אימהות שורדות זנות. בדומה ללוינסקי, גם בסלעית יש דגש שיקום האימהות: "בסלעית יש מטפלת דיאדית והרבה השקעה ועבודה על חידוש הקשרים, מתוך ההנחה שמקומו של הילד הוא עם האם". אולם למרות החשיבות שבדבר, הן דירת החירום והן ההוסטל אינם ערוכים או מותאמים לקליטת אימהות וילדיהן, פרט למצבי חירום. נוכח עובדה זו, ציינה בן-סיני כי: "היו נשים שעמדו בפני בחירה מאוד מאוד קשה, האם להיפרד מהילד לשנה כדי לטפל בעצמי או להישאר עם הילד. רוב הנשים, אם יש להן חזקה על הילד, לא מוכנות להיפרד ממנו". מתוך הראיונות עולה כי מדובר בבעיה גורפת, היות ועל פי גור: "אם את אמא אין לך הוסטל לשיקום עם הילדים, ואם את אמא שמתפקדת יש מעט מאוד שירותים שמסייעים לך בבית". דברים המקבלים חיזוק בדבריה של בן-סיני: "יש לי עכשיו מטופלת בת 25 מהקו סיוע שיש לה ילד ואין לה היכן להיות. האישה נודדת עם הילד שלה בין חברות והיא מוכרת ברווחה ואין לי מקום עבורה".

בהמשך לרשת הקשרים הבלתי פורמלית, נמצאה חשיבות רבה לסיוע ותמיכה מצד מכרים, עמיתים לעבודה והקהילה המקומית (Dalla, 2006; Davis, 2000). חשיבות שנבעה מהעובדה כי ככל שהתפתח המעגל החברתי, כך יכלו הנשים לצמצם את הסתמכותן על הארגונים ולחוות את עצמן כעצמאיות ומסוגלות (Dalla, 2006). ביחס לנקודה זו, ומניתוח הראיונות, עולה כי שני הארגונים מכירים בחשיבות הדבר ופועלים על מנת להעשיר ולהגדיל את המעגל החברתי של המטופלות. על פי גור: "טיפול קשרים חברתיים חדשים זה משהו שאנחנו מאוד מעודדים כי זה משהו שתומך בחיים החדשים לאחר הזנות, משום שהרבה נשים הן חסרות משפחה ולכן אנחנו מחברות נשים זו לזו. לעיתים החיבור דרכינו ולעיתים דרך NA שהוא סוג של חברותא עבור נשים מכורות". כאשר על פי בן-בסלעית: "יש דגש רחב מאוד על יצירת קבוצת

השתייכות ויצירת קבוצה חברתית על ידי חגיגת חגים, פעילויות פנאי, פעילויות סוף שבוע ופעילויות היוצרים תחושה שהאישה לא לבד". מתוך ציטוטים אלו עולה הרושם כי ביחס לנקודה זו ניתן לדבר על הלימה גבוהה, בין צרכי הנשים ובין השירות שמספק הארגון.

הנקודה האחרונה שתקבל התייחסות תעסוק במידה בה הארגונים מספקים מענה על הצורך שביצירת הזדמנויות להשכלה ותעסוקה. מתוך החומר התיאורטי עולה כי השלמת ההשכלה ויצירת הזדמנויות תעסוקתיות מהווים מרכיבים מרכזיים בתהליך היציאה ממעגל הזנות (Arnold et al., 2000; Dalla, 2006; Kramer, 2003; Rabinovitch, 2003). קרמר (Kramer, 2003) מציינת כי 95% מהנשים שהשתתפו במחקרה ראו ביכולת למצוא עבודה חוקית, ששכר בצידה, אמצעי יעיל ליציאה מהזנות. בדומה לכך, גם גור ובן-סיני מדברות על החשיבות שבמתן הכשרה תעסוקתית לנשים. אולם מתוך הראיונות עולה כי שירות שכזה ניתן רק בסלעית. ביחס לנקודה זו נמצא כי: " בסלעית רכזת תעסוקה שכל תפקידה זה לסייע וללוות את הנשים בכניסתן לשוק התעסוקה. היא מעבירה לנשים במרכז היום קבוצת הכנה לתעסוקה, יש קבוצת ערב לתמיכה ושיתוף של נשים שכבר עובדות. הרכזת מלווה אותן החל מהשלב הראשון של חשיבה והתלבטות לגבי עבודה, דרך כתיבת קורות חיים והנחייה לראיון עבודה. יש מנטורית שמלווה פיזית לראיון עבודה ועוזרת לה בחיפוש אינטרנטי של עבודות, וברגע שהאישה נקלטת בעבודה אז הרכזת בקשר רציף עם האישה ועם המעסיק. הליווי הוא ליווי ארוך טווח גם לאחר שנקלטה לעבודה". כמו כן רכזת התעסוקה מציעה למטופלות, ההוסטל ומרכז היום, קורסים מקצועיים. הקורסים מתקיימים במרכז היום עצמו או בבתי הספר השונים, והם סגורים אך ורק לנשים מסלעית. בן-סיני מוסיפה כי בשל אילוצים תקציביים לא מתקיימים מספר קורסים במקביל אלא: "כל פעם יש קורס אחד שרץ כי אין לנו יכולת לפתוח ארבעה קורסים במקביל".

מגבלה נוספת התגלתה כאשר נשאלה בן-סיני על יכולת הארגון לסייע בהשלמת השכלה שאינה קשורה לקורסים מקצועיים. בתגובה לשאלה זו השיבה: " החלק הזה כרגע נמצא בבניה, באופן עקרוני הכול פתוח ואנחנו מנסים לסייע לנשים שמבקשות עזרה בלימודים שאינם מקצועיים. למשל אם האישה תרצה ללמוד צרפתית אנחנו ננסה לפנות לבתי הספר לקבל הנחה, תרומה או כל משהו שיעזור לה, אבל זה לא תמיד אפשרי". לדבריה, למרות שאין הפנייה לקורסים שאינם מקצועיים, הארגון יכול לפנות למוסדות השונים במטרה לבקש תרומה או מלגה לנשים. אולם, הדבר כמעט ולא מבוצע היות ופניית הארגון מותנית בויתור על אנונימיות האישה

בכל הקשור לעברה במעגל הזנות: " העזרה היא רק אם היא מוכנה שבבית הספר ידעו שהיא הגיעה דרכינו, כי כדאי שידעו למה הם תורמים".

למעשה, הן השלמת ההשכלה והן קישור האישה למעסיק ידיד מבוססים על ויתור האנונימיות. מדובר בבעיה היות ועל פי גור: "קשה מאוד לאישה לצאת מהזנות ולשים את הקלפים על השולחן כשורדת זנות ואז לקבל יחס מכבד", " סביר להניח שתצטרכי להסתיר את זה". גור מרחיבה נקודה זו ומוסיפה כי חסרה לנשים הכרה דיסקרטית: " חסרה להן הכרה במערכות המאפשרת גם דיסקרטיות. את מבינה זה היכולת לקבל סל שיקום או קצבת נכות מבלי שידעו את עיסוקן, זה אתגר לפצח זו שאלה מאוד חשובה". פרט לבעייתיות הנובעת מהיעדר האנונימיות, גור מציינת כי על מנת להביא לשילובן של הנשים בשוק התעסוקה יש להכשירן בסבלנות, בהתמדה ולצד הקצאת משאבים מתאימים. משאבים הכוללים מתן קצבאות, בכל תקופת ההכשרה, שיאפשרו לנשים גם ללמוד וגם לפרנס בגפן את ילדיהן. לדבריה, פרט לעובדה כי נשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות אינן זוכות למשאבים אלו, מרבית מהתכניות להשלמת השכלה, הקיימות כיום, אינן מותאמות לאורח חייהן: "יש הרבה תכניות להשלמת השכלה ותעסוקה בעיקר לנשים חד הוריות שמקבלות קצבה. למשל תכנית היל"ה שחלק מהשתמשות בה מקבלות קצבה וחלקן לא, צריך להתאים או לפתוח אותם גם לנשים שורדות זנות."

לסיכום, ניתן להיווכח כי שני הארגונים מציעים שירותים הנוגעים למרבית הצרכים השיקומיים שנדונו בפרק הראשון. יתרה מכך, מתוך הראיונות עולה כי יש ביכולתם גם לתת מענה על צורך נוסף, הצורך שבסיוע משפטי. אולם למרות זאת, נדמה כי לא ניתן לדבר על הלימה מלאה בין צרכיהן של הנשים ובין השירותים המוצעים להן על ידי הארגונים. זאת נוכח העובדה כי במרבית הפרמטרים שנבחנו נמצא מקום, כלשהו, לשיפור. מתוך כך יוקדש הפרק הבא לסיכום קצר של ממצאי ההלימה ולמתן המלצות עתידיות לארגונים. המלצות, שלעניות דעתי, עלולות להביא להגדלת ההלימה בין השניים, ולשרת הן את הארגונים והן את הנשים המבקשות להסתייע בהם.

פרק ד- סיכום ממצאי ההלימה והמלצות עתידיות לארגונים.

ממצאי הפרק הקודם מרמזים על כך שלא ניתן לדבר על הלימה מלאה בין צרכיהן של נשים ובין השירותים המוצעים להן על ידי הארגונים. זאת נוכח העובדה כי ביחס לשירותים הקשורים בטיפול הפסיכו-סוציאלי, בסיוע המשפטי, בהזדמנויות להשלמת השכלה ובמתן טיפול למכורות לסמים נמצא מקום לשיפור. במקביל לכך, נדמה כי גם הראיונות עם בן-סיני וגור תומכים, במידה כזו או אחרת, בכך שקיים מקום לשיפור. בעוד שבן-סיני מתייחסת באופן ספציפי למגבלות הארגון בו היא עובדת ולכך שיש מקום לשנות או להרחיב את השירותים הניתנים במסגרתו, גור מרחיבה את השיח ומדברת על הצורך שבשינוי מקיף. דהיינו, הצורך שבשינוי דעת ויחס החברה כלפי נשים בזנות, הצורך להתאים, להרחיב ולשפר את השירותים הקיימים והצורך לפתח שירותים חדשים וייחודיים עבור אוכלוסייה זו.

מתוך הראיונות עולה כי שני הארגונים פועלים מתוך נקודת השקפה רדיקלית, המשפיעה על מבנה ותכני הטיפול הפסיכו-סוציאלי שהם מעניקים. למעשה, הן בקבוצות התמיכה והן בטיפול הפרטני יש דגש רחב על הטראומות שהובילו לזנות, נגרמו בהמלכה או בעקבותיה, ועל היותן של הנשים קורבנות. למרות שלוינסקי מציעה טיפול פרטני שאינו מתמקד בהכרח בתכנים אלו, אף אחד מהארגונים לא מפעיל קבוצת תמיכה המיועדת לנשים המדברות על בחירה בזנות. אם כך הדבר הרי שאם הארגונים מעוניינים לקרב אליהן נשים נוספות ולחזק את המסר כי הם מציעים תמיכה רחבה, וללא תנאי, מומלץ שישקלו להרחיב את מבני ותכני הטיפול הפסיכו-סוציאלי שהם מעניקים. כך שהללו יתאימו הן לנשים האורות עצמן כקורבנות והן לנשים המדברות על בחירה בזנות. זאת, גם אם לדעתם בחירה זו נעשית מתוך מספר מצומצם של אפשרויות או משקפת פאזה רגעית וחולפת. המלצה שברבות הזמן תוכל להביא ליצירת ידע חדש אודות התופעה. ידע העתיד לתרום לרווחתן הפיזית והנפשית של הנשים.

המלצה נוספת מתייחסת לדרכים העתידות להביא לשיפור המענה שמספקים הארגונים בתחום הסיוע המשפטי. מתוך הפרק הקודם עולה כי הארגונים עובדים בשיתוף פעולה עם האגף לסיוע משפטי של משרד המשפטים (להלן: "הסיוע המשפטי"), כאשר בד בבד הם גם מנסים לסייע לנשים בפרוצדורות שאינן מחייבות הפנייה שכזו. זאת, על ידי ליווי הנשים לוועדות הרפואיות, סיוע במילוי טפסים ודו"חות וכתובת חוות דעת סוציאליות. למרות הדבר, מתוך מסמך שולחן עגול 2011 (ראה נספח 3) ומשיחה שנערכה עם עורכת הדין נגה אברמוביץ, מהלשכה לסיוע משפטי למחוזות תל אביב והמרכז ומי שמרכזת את פניות הארגונים ללשכה בתל אביב,

עולה כי יש מקום להגביר ולהרחיב את שיתופי הפעולה עם הסיוע המשפטי. זאת באמצעות שמירה על קשר רציף עם גורמי הלשכה ובאמצעות תמיכה וליווי אישי של כל אישה ואישה בכל אחד משלבי התהליך. החל ממילוי טופס הבקשה לסיוע המשפטי, דרך המצאת המסמכים הדרושים לתהליך, וכלה בהגעה משותפת למפגשים שנקבעו עבורה. בהמשך לכך, על מנת שהארגונים יוכלו לספק מענה פנימי מהיר ויעיל לפרוצדורות שאינן מחייבות הפנייה לסיוע המשפטי מומלץ כי הם יעשירו את הידע שלהם בתחום. אפשרות אחת, שלעיתים כרוכה בתשלום, היא להזמין גוף חיצוני שיעביר סדנא בנושאים הרלוונטיים לאוכלוסייה זו. מברור קצר שערכתי נמצא כי סדנא שכזו ניתן להזמין הן מהסיוע המשפטי, הן מהביטוח הלאומי, הן מעמותת ידיד, הן מארגון הל"ב במשפט והן מתכנית אוניברסיטה בעם. הללו מעבירים סדנאות בנושאים כגון: זכויות הביטוח הלאומי, התנהלות מול הוצאה לפועל, תנאים ודרכים לקבלת קצבות שונות ומענקי דיור. אפשרות נוספת, שאינה כרוכה בעלות כלשהיא, היא שבעת כל ניסיון למתן מענה פנימי לפרוצדורה כזו או אחרת תערוך כל מטפלת רישום אישי אודות התהליכים הכרוכים בכך. במידה וייעשה הדבר, ניתן יהיה לאגד את המידע שיצטבר לכדי חוברת שתוכל לשרת את הארגון עצמו וגם ארגונים נוספים המתמודדים עם סוגיה זו. מזווית אחרת, מומלץ לשקול את האפשרות לפתוח את הסדנאות, עליהם המלצתי, גם לקהל המטופלות. זאת במטרה להגדיל את הידע שלהן בתחום ולצמצם את הסתמכותן על עזרת הארגונים. הגדלת ידע המטופלות, בתחומים אלו, יכולה להתאפשר גם באמצעות הפנייה ושילוב של הנשים במגמת המשפטים שמפעילה אוניברסיטה בעם. מגמה הכוללת חשיפה לידע בסיסי אודות מבנה מערכת המשפט, הרשויות השונות, זכויות וחובות אזרחי המדינה וכדומה (מתוך אתר הבית של אוניברסיטה בעם).

יתרה מכך, שילובן של הנשים באחת מתוך כלל המגמות שמפעילה "אוניברסיטה בעם" יכולה לתרום גם להעשרת היצע ההזדמנויות להשלמת השכלה. משום שתוכנית זו מבקשת להעצים אוכלוסיות מוחלשות ולגשר על פערים חברתיים, באמצעות העברת ידע, הכניסה לתכנית אינה מצריכה השכלה קודמת. למעשה, תלמידי התכנית מופנים על ידי שירותי הרווחה או עמותות המטפלות באוכלוסיות בסיכון. כאשר עלות ההשתתפות בתכנית הינה סמלית ועומדת על 200 שקלים. סכום הניתן עבור קורס שנתי, המתקיים אחת לשבוע, הכולל הרצאות עיוניות, סיורים, ארוחה קלה ואף הסעות מסודרות (מתוך אתר הבית של אוניברסיטה בעם). כאשר לאחר שהתלמידים מסיימים בהצלחה קורס אחד ניתנת להם האפשרות להירשם לקורס נוסף. מתוך כך, נדמה כי שיתוף פעולה עם גוף זה עלול להוות פתרון עבור אותן נשים שאינן המקרה האקוטי ביותר בסקלה. נשים שאינן מכורות לסמים ומעוניינות לעשות את הצעד הראשון, או לטעום

טעימה מהעולם האקדמי. פתרון זה מתכתב עם דבריה של בן-סיני המתייחסת לכך: " שיש מקום לשנות או להרחיב את השירותים עבור מי שעובדת בזנות "indoor" ולתת מענה נרחב יותר גם לנשים שהן אינן המקרה האקוטי ביותר בסקלה. ייתכן כי יש לתת מענה יותר ספציפי ונרחב גם לנשים שהן במצב טוב יותר באופן יחסי ". ביחס לנקודה זו, אוסיף את ההמלצה לבדוק האם ניתן להיעזר במתנדבים, סטודנטים, על מנת להעניק שיעורים פרטיים והכנה לפסיכומטרי לנשים המבקשות לחזור לספסל הלימודים. או לחילופין, להשתמש בניסיונם על מנת לפתח שירות של ייעוץ אקדמי ואיתור מלגות, אוניברסיטאיות ואחרות, עבור אוכלוסיית המטופלות.

ההמלצה האחרונה תתייחס לטיפול בנשים המכורות לסמים ומצויות במעגל הזנות. מתוך החומרים התיאורטיים (גור ושות' 2008 ; פרקר ופלד, 2010) עולה כי נכון להיום אין אף מסגרת טיפולית, לבעיות של התמכרות, המותאמת ספציפית לאוכלוסייה זו. שכן המסגרות הקיימות אינן מפרידות בין מטופלים גברים ונשים ואינן מתייחסות לקשר הדו כיווני שנמצא בין זנות ובין שימוש בסמים (Kramer, 2003; Young, Boyd & Hubbell, 2000). יתרה מכך, מתוך הראיונות עולה כי הארגונים משמשים כגורם מתווך בלבד, בין המטופלות לבין מרכזי הגמילה. למרות שהארגונים כן מפעילים שירותים עבור אוכלוסייה זו, כגון דירת החרום של סלעית וקבוצות התמיכה בלוינסקי, כאן נעצרת מעורבותם. מתוך כך נשאלת השאלה האם יש באפשרותם להביא להגדלת ההלימה בין השניים?.

לעניות דעתי יכולה התשובה להיות חיובית במידה והארגונים יעשו שימוש מקסימלי בכוחם ובידע, המעשי והתיאורטי, שברשותם. דהיינו, אין עוררין על כך ששני הארגונים נחשבים כמקצועיים בתחום, וכבעלי ידע נרחב הנובע מהמפגש והטיפול היום יומי שהם מעניקים לאוכלוסייה זו. שכן, כתוצאה מכך הם זוכים לבמה ונראות המאפשרים להם לפעול למען מיצוי זכויותיהן של קורבנות הזנות והסחר ולמען המאבק כנגדם. מאבק המתרחש דרך החוק להפלת הלקוח ודרך העלאת המודעות לנזקי הזנות בקרב הציבור, הכנסת והמשטרה. מתוך כך מתחזקת ההנחה כי במידה והארגונים יגדילו את מעורבותם ויעשו שימוש נרחב במשאבים העומדים לרשותם הם יוכלו לתרום להעלאת מודעותם של מרכזי הגמילה לצרכיהן הייחודיים של הנשים. פעולה שעתידיה להוביל לשינוי השיח הטיפולי, כך שיכלול התייחסות לקשר שבין זנות וצריכת סמים. פרט לתרומה חשובה זו, ייתכן כי בטווח הארוך פעולה שכזו תוכל להוביל אף ליצירת מרכזי גמילה חדשים. מרכזים שיותאמו ספציפית לצרכיהן של הנשים.

לסיכום, פרק זה הציג מספר המלצות שעתידות להגדיל את ההלימה בין צרכיהן של הנשים ובין השירותים המוצעים להן על ידי הארגונים. למרות ההנחה כי יש בכוחן לתרום לפעולת הארגונים ולסייע לנשים, אין לראות בהן גושפנקא להצלחת תהליך השיקום וליציאתן של הנשים ממעגל הזנות. זאת נוכח העובדה כי הארגונים מהווים רק אחד מתוך כלל השחקנים הלוקחים חלק בתהליך מורכב זה. על כן דרוש מחקר המשך, רחב יותר, שיכלול מבט מקיף על כל השחקנים וישלב בין ממצאיו והמלצותיו ובין אלו של המחקר הנוכחי.

ביבליוגרפיה

אתר הבית אוניברסיטה בעם : [/http://www.unibaam.tau.ac.il](http://www.unibaam.tau.ac.il)

אתר הבית מרפאת לוינסקי : [/http://www.safe-sex.co.il](http://www.safe-sex.co.il)

אתר הבית סלעית : [/http://saleet.org.il](http://saleet.org.il)

אתר הבית ארגון PRESS : [/http://www.peers.bc.ca](http://www.peers.bc.ca)

אתר הבית ארגון SAGE : [/http://www.sagesf.org](http://www.sagesf.org)

גור, י., בואנו דה-מסקיטה, ש. ולוין, ל. (2008). הנגשת שירותי בריאות והתערבות פסיכו-סוציאלית לנשים בזנות. בתוך : מהל, ח., חובב, מ. וגולן, מ. *התמכרויות, אלימות ועבירות מין* (עמ' 478-504). ירושלים : כרמל.

גור, ע. (2004). חווית העיסוק בזנות של נשים שעסקו בזנות רחוב בישראל. אוניברסיטת תל אביב, בית הספר לעבודה סוציאלית.

גורדון, ב., בר, מ. וכץ, ח. (2003). *המגזר השלישי בישראל : בין מדינת רווחה לחברה האזרחית*. תל אביב : הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדקת קו אדום.

דבורקין, א. (2005). *משגל*. תל אביב : בבל.

טוקוויל, א. (2008). *הדמוקרטיה באמריקה*. ירושלים : שלם.

לבנקרון, נ. (2011). האם יוכלו כלי האדון להרוס את ביתו? על כוחה של חקיקה ככלי לעיצוב תעשיית המין : הפללת לקוחות בשבדיה כמקרה מבחן. אוניברסיטת תל אביב, הפקולטה למשפטים.

סימונדז-יועז, י. (2009). כולנו קואליציה אחת גדולה : על קונסנזוס ואמיתות מוחלטות בשיח המשפטי על זנות וסחר בנשים בישראל. אוניברסיטת תל אביב, הפקולטה למשפטים.

פרקר, א. ופלד, ע. (2010). *שירותים לנשים בזנות : סקירת ספרות*. תל אביב : עיריית תל-אביב - יפו, מינהל השירותים החברתיים.

שטראסה, ג. (2003). כאשר העבודה אוזלת לחברת העבודה. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

Arnold, E. M., Stewart, J. C & McNeece, C. A. (2000). The psychosocial treatment needs of street-walking prostitutes: Perspectives from a case management program. *Journal of Offender Rehabilitation*, 30(3), pp. 117-132.

Boyer, D., Chapman, L. & Marshall, B. K. (1993). Survival sex in king county: Helping women out. Report submitted to king county women's advisory. Board March 31, 1993 Northwest Resource Associates, Seattle.

Collins, R.(2010). Narratives from Non-Profit Workers: The Journey of Helping Women Leave Prostitution. A Senior Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for graduation in the Honors Program Liberty University, Spring 2010.

Available at :

http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1127&context=honors&sei-redir=1&referer=http%3A%2F%2Fscholar.google.co.il%2Fscholar%3Fhl%3Diw%26q%3DNarratives%2Bfrom%2BNon-Profit%2BWorkers%253A%2BThe%2BJourney%2Bof%2BHelping%2B%26btnG%3D%25D7%2597%25D7%2599%25D7%25A4%25D7%2595%25D7%25A9%26as_ylo%3D%26as_vis%3D0#search=%22Narratives%20from%20Non-Profit%20Workers%3A%20Journey%20Helping%22

Corrigan, E. (2009). Regulatory approaches to prostitution: Comparing Sweden, Denmark, and Nevada, USA. Portland State University, pp. 1-25.

Dalla, R. L. (2006). "You can't hustle all your life": An exploratory investigation of the exit process among street-level prostituted women. *Psychology of Women*, 30, pp. 276-290.

Davis, N. J. (2000). From victims to survivors: Working with recovering street prostitutes. In R. Weitzer (Ed.) (2000), *Sex for sale: Prostitution, pornography, and the sex industry*, pp. 139-158, New York: Routledge.

Farley, M. (2004). Bad for the body, bad for the heart: Prostitution harms women Even if legalized or decriminalized. *Violence Against Women*, 10 (10), pp. 1087–1125.

Farley, M. & Barkan, H. (1998). Prostitution, violence against women and posttraumatic stress disorder. *Women & Health*, 27 (3), pp. 37-49.

Hedin, U. C. & Mansson, S. A. (2004). The importance of supportive relationships among women leaving prostitution. *Journal of Trauma Practice*, 2(3/4), pp. 223-237.

Hotaling, N., Burris, A., Johnson, B. J., Bird, Y. M. & Melbye, K. A. (2003). Been there done that: SAGE, a peer leadership model among prostitution survivors. In M. Farley (ed) (2003). *Prostitution, Trafficking and Traumatic Stress*. pp. 255-265, New York: Haworth Maltreatment.

Jaggar, A. (1991). Prostitution. In A. Soble (Ed.), *Philosophy of sex: Contemporary Readings*. Savage, MD: Rowman & Littlefield.

Jeffreys, S. (1998). *The idea of Prostitution*. Melbourne: Spinifex Press.

Jenness, V. (1990). From sex as sin to sex as work: COYOTE and the reorganization of prostitution as a social problem. *Social Problems*, (3)37, pp. 403-420.

- Kilvington, J., Day, S & Ward, H. (2001). Prostitution Policy in Europe: A Time of Change?. *Feminist Review*, 67, pp. 78–93.
- Kramer, A. L. (2003). Emotional experiences of performing prostitution. In M. Farley (ed) (2003). *Prostitution, Trafficking and Traumatic Stress*. pp. 187-197, New York: Haworth Maltreatment.
- Marlowe, J. (1997). It's Different for Boys. In J. Nagle (ed.) (1997). *Whores and Other Feminists*. Pp. 140-144, New York: Routledge.
- Oselin, S. (2010). Weighing the consequences of a deviant career: Factors leading to an exit from prostitution. *Sociological Perspectives*, 53(4), pp. 527-547.
- Overall, C. (1992). What's wrong with prostitution? Evaluating sex work. *Signs*, 17(4), pp. 705-724.
- Queen, C. (1997). Sex radical politics, sex-positive feminist thought, and whore stigma. In J. Nagle (ed) (1997). *Whores and Other Feminists*. pp. 125-135, London: Routledge.
- Rabinovitch, J. (2003). PRESS: The prostitutes empowerment, education and resource society. In M. Farley (ed) (2003). *Prostitution, Traffication and Traumatic Stress*. pp. 239-253, New York: Haworth Maltreatment.
- Serre, A., Schutz, S.M., Cabral, C., Martin, F., Hardy, R., DeAquino, O., Vinsonneau, P., Arnaudies, M., Fierro, F., Mathieu, L., Pryn, S., Welzer, L.D. & DeVincenzi, I. (1996). *Living conditions of prostitutes: Consequences for the prevention of HIV infection*. *Rev Epidemiol Sante Publique*, 44(5), pp. 407-416.

Snitow, A. B., Stansell, C. & Thompson, S. (1983). *Powers of desire: the politics of sexuality*. New York: Monthly Review Press.

Sprinkle, A. (1997). We've Come a Long Way—And We're Exhausted!. In J. Nagle (ed) (1997). *Whores and Other Feminists*. pp. 66-72, London: Routledge

Young, A. M., Boyd, C. & Hubbell, M. (2000). Prostitution, drug use and coping with psychological distress. *Journal of Drug Issues*, 30(4), pp. 789-800.

נספח מספר 1- ראיון יעל גור.

ש: מרפאת לוינסקי ממומנת על ידי משרד הבריאות, האם מדובר במימון מלא או שלמרפאה גם מימון נוסף?

ת: המרפאה עצמה ממומנת על ידי משרד הבריאות בתקציב של כמיליון מאתיים אלף שקל בשנה והחל משנה שעברה זה עלה למיליון וחצי, כאשר ה-300 אלף אינם קבועים בתקציב. התקציב הזה מממן את המרפאה אבל הפרויקט של מרפאה ניידת ממומן על ידי תקציב נוסף מהרשות לקידום מעמד האישה כחלק מהתכנית הבין משרדית לשיקום נשים במעגל הזנות. התכנית הבין משרדית מחולקת בין בשלוש, החלק הכי גדול הולך לרווחה והוא מופרט לעירויות תל אביב, חיפה ובאר שבע. משרד הבריאות מקבל את התקציב הנמוך יותר המממן שתי מרפאות ניידות, בתל אביב ובחיפה. ומשרד החינוך מקבל תקציב מאוד מאוד נמוך להעלאת המודעות לגבי נזקי הזנות בקרב בני נוער. אין לי ממש ידע לגבי מה קורה עם זה, ממה שאני שומעת מהוועדות הבין משרדיות בכנסת לא נעשה עם זה הרבה.

ש: כמה עובדים בשכר וכמה מתנדבים במרפאה?

ת: יש 19 עובדים בשכר, אולם לא כולם עובדים משרה מלאה אלא בחלקי משרה. כמו כן יש 10 מתנדבים, כאשר בדרך כלל מדובר במתנדבים מתחלפים שלעיתים לא כולם פועלים באותו זמן. אבל אנחנו מדברים על סדר גודל של 10 מתנדבים.

ש: לשכת הבריאות הקימה את מרפאת לוינסקי במטרה להילחם ולצמצם את שיעור התחלואה במחלות מין כאשר נשים בזנות נמצאו כאוכלוסייה בעלת סיכון מוגבר. האם עובדות אלו משפיעות על השירותים המוצעים במרפאה?

ת: נשים בזנות סומנו בהתחלה על ידי משרד הבריאות כמי שמועדות לסיכון להידבק במחלות מין אך בעיקר גם כמי שנמצאות בסיכון מרכזי להדביק במחלות מין. אם יש רצף ערכי שבקצה אחד עומד הערך של בריאות הציבור ובקצה השני הערך של כבוד האדם, בריאות האדם הזכות לפרטיות וכן הלאה אז המרפאה הוקמה מהכיוון של בריאות הציבור. אני חושבת שעצם הבחירה בעובדת סוציאלית לנהל את המרפאה וגם החופש שניתן לי גם ללמוד, גם להבין את עולם התוכן הזה של זנות התמכרות, הגירה, חינוך לבריאות וכדומה מאוד אפשר לי למקם את המרפאה כשירות שפועל במקום רחוק יותר מהערך של בריאות הציבור. כלומר, השירות פועל קודם כל דרך

הערכים של בריאות האדם, הזכות לבריאות, כבוד האדם וזאת בשילוב עם הערך של בריאות הציבור.

איך זה מתחבר לשאלה שלך?, אז בעצם נכון שנשים בזנות סומנו בהתחלת הדרך כמי שנמצאות בסיכון גבוה להפיץ תחלואה וגם להידבק במחלות מין והשירותים שלנו מאוד מושפעים מהסיכון הזה. ניתנים משאבים, ניתן מקום בתכנית העבודה, מגויס כוח אדם שמתאים כדי לעסוק בצמצום נזקים של העיסוק בזנות עבור אותן נשים. דריסת הרגל היא באמצעות צמצום נזקים במין של מחלות מין, אבל אנחנו מדברים על מין מוגן נפשית ולא רק גופנית. בכלל, ברור לנו שכדי להציע שירות רפואי לנשים בזנות צריך להתייחס לכל מכלול הצרכים שלהן והחיים שלהן.

ש : כיצד זה מתבטא?

ת : אנחנו מטפלים כאן גם בהיבט של האימהות של נשים בזנות, גם בהיבט של הטראומות של הזנות, גם טיפול בחובות וסיוע משפטי וגם כמובן טיפול פסיכו-סוציאלי כי אי אפשר להציע להן טיפול רפואי באברי המין שלהן, במחלות המין שלהן ולצפות להיענות מרשימה לטיפול. לנו, לכל העובדים במרפאה ברור למעלה מכל ספק שהמרפאה הזאת לא מתייחסת לנשים בזנות כאברי מין מהלכים.

ש : את יכולה להרחיב לגבי הסיוע המשפטי?

ת : כן, כחלק משיתופי הפעולה אנחנו מפנים לסיוע משפטי שניתן לנשים בחינם ואנחנו נעזרות בעורכת דין מפרויקט מג"ע שמלווה את הנשים לוועדות. בפרויקט מג"ע הסיוע אינו בחינם אלא תמורת סכום של כ-10% ממה שהאישה מקבלת או תמורת הקצבה הראשונה שהיא מקבלת. אולם כך או כך אם האישה לא מקבלת דבר היא לא משלמת עבור הניסיון לסיוע. לעיתים העובדות הסוציאליות מהמרפאה מסייעות לנשים, בדרך כלל מדובר במילוי חוות דעת סוציאליות שמסייעים למשרד השיכון, לגורמים להם יש לנשים חובות, דוחות עבור קנסות, לרווחה על מנת לקבל קצבת נכות, הפנייה לקבלת קצבה בגין שיקום מסמים וכדומה.

ש : באלו חובות וקנסות מדובר וכיצד זה מתנהל?

ת : למשל נשים שיש להן חובות למד"א, חובות לפלאפון וכדומה. אז אנחנו ממלאים חוות דעת ושולחים למי שצריך מתוך כוונה לנסות לבטל או לצמצם את החוב למינימום. אבל לפעמים זה לא מספיק כי למשל אנחנו יכולות ללוות לוועדות רפואיות אבל אנחנו לא יכולות להיכנס לוועדות

נפשיות שם יש צורך בחוות דעת של פסיכיאטר. למשל יש אישה שהלכה לוועדה להפסקת הריון ורצתה שנסייע לה לקבל את ההפלה בחינם, במקרה הזה יצרנו קשר עם פסיכיאטר מעל"ם שאנחנו מכירים והוא כתב לה חוות דעת פסיכיאטרית שההריון עלול להזיק לשלומה הפיזי והיא קיבלה את ההפלה בחינם. במקרה אחר של אישה שעברה התעללות מצד שוטרים ואף נאנסה ליווינו אישה לבדיקה רפואית משום שהיה לה חוויה מאוד קשה ומשפילה כשהיא הגיעה לוועדה לבקש נכות פיזית. במקרה הזה למשל יכולה העורכת דין מפרויקט מגייע להיכנס אתה גם להערכה והוועדה הנפשית, לתמוך בה, לדאוג שלא ישאלו שאלות פוגעניות ויש לה גם קשרים עם ביטוח לאומי. כאן העזרה שהיא תקבל מסיוע משפטי כזה או אחר יכול להיות יותר אפקטיבי, אז זה תלוי במצב של האישה ובמה אנחנו יכולים לעשות עבורה.

ש: הפרויקט של מרפאה ניידת הוקם כדי לסייע לנשים בזנות ונשים שמבקשות לצאת ממעגל הזנות. כאשר צעד ראשון זה יצירת קשר ראשוני בשטח ולאחריו יש אפשרות להגיע לטיפול פרטני או קבוצתי.

ת: נכון, יש שני סוגי טיפול קבוצתי. הראשון זה בגולום לנשים בזנות ובסמים, דרות רחוב זה מתקיים אחת לשבוע.

ש: זה בעצם הישני נשי"?

ת: כן, זה יוזמה שלנו, אנחנו מפעילים את זה ומממנים את זה ובמסגרת הטיפול יש קבוצת תמיכה לנשים. כאשר קורת הגג היא של אבנר (טיפול בהתמכרויות לסמים) כאשר לעיתים הוא נוכח ולעיתים לא, יש לנו מפתח. כמו כן יש קבוצות תמיכה לנשים שאינן משתמשות בסמים והן מתחלפות. היו לנו כבר 6 קבוצות לנשים שורדות זנות, הקבוצה היא של 15 מפגשים על פי המודל של ג'ודית הרמן. בקבוצה יושבות נשים שהיו בזנות ומשתפות אחת את השנייה, כפי יכולתה, במה שעבר עליה ובטראומות שחוותה. זה לא אומר בהכרח שכולן דיברו, חלקן שתקו אבל המטרה היא לטפל ולעסוק בעיבוד הטראומה של הזנות. כמו כן יש קבוצה לאימהות בזנות, כאשר יש בקבוצה שתי נשים שורדות זנות. הקבוצה כוללת 4-5 משתתפות שאני וטל (עובדת סוציאלית במרפאה) מנחות אותה כבר תקופה די ארוכה.

ש: את מדברת על קבוצת נשים שמצויות בזנות, ומצד שני של נשים שורדות זנות. מה באמצע? במעבר?.

ת: בעצם תיארתי שלושה סוגי קבוצות- אחת של נשים בזנות ובסמים בגולום, אחת של נשים שורדות זנות שעובדות על עיבוד הטראומה שחוו, וקבוצה נוספת של אימהות הכוללת נשים בזנות וגם נשים שורדות זנות שהמכנה המשותף ביניהן זה האימהות שלהן. בקבוצה זו יש דגש על תכנים הקשורים לאימהות והטיפול בילדים, כאשר באופן כללי אנחנו מאפשרות גם טיפול דיאדי בבית האישה. בעצם מי שמתבקשת להסתייע במרפאה יכולה להשתלב בשיחות פרטניות, אם היא רוצה להשתתף בקבוצת האימהות היא יכולה באם היא אמא, ואם היא מכורה לסמים בקבוצה בגולום.

ש: מהי נקודת המוצא או ההתייחסות הטיפולית של המרפאה ביחס לנשים בזנות?

ת: התפישה הטיפולית היא תפישה הרואה בזנות כאלימות, שרואה נשים בזנות כקורבנות של מערכת גברית שבעיקרה מושתתת על השליטה של גברים בנשים. הרצון שלנו לטפל בנשים רואה אותן כנשים שנקלעו לזנות, לא שבחרו בזנות. בדרך כלל על רקע של חיים מאוד קשים הרצופים בשרשרת של פגיעות, החל מהילדות ועד החיים הבוגרים. זאת למרות שלא תמיד מדובר בפגיעות מיניות או באירועים מאוד דרמטיים, אבל יש שם שנים רבות של הזנחה והעדר דמות אם מיטיבה שומרת ומגינה. עוד פעם, לא תמיד כל הפרמטרים הללו קיימים אבל יש הרבה מן הפרמטרים שבמשותף.

ש: כמו שציינת, גם בטיפול יש התייחסות לטראומה ולפרמטרים אלו?

ת: נכון, אנחנו מתייחסים בכל שלבי הטיפול גם לטראומות שהובילו לזנות וגם לאלו שהיו מנת חלקן במהלך הזנות. הרבה פעמים יש כאילו זימון של טראומות דומות גם אל החיים נטולי הזנות ועל זה באמת מנסים לעבוד בטיפול, לנסות לצמצם את מצבי הסיכון והקשרים שמזמנים המשך פגיעה וניצול. אנחנו גם מאמינות, אפרופו תפישה טיפולית, שהטיפול הנכון ביותר לנשים בזנות חייב להיות מושתת על תחומי חיים רבים, לא רק על הפן הנפשי שבשיחות או הפן הרפואי של צמצום נזקים אלא גם על שיקום האימהות ועל טיפוח קשרים חברתיים חדשים. טיפוח קשרים חברתיים חדשים זה משהו שאנחנו מאוד מעודדים כי זה משהו שתומך בחיים החדשים לאחר הזנות, משום שהרבה נשים הן חסרות משפחה ולכן אנחנו מחברות נשים זו לזו. לעיתים החיבור דרכינו ולעיתים דרך NAn שהוא סוג של חברותא עבור נשים מכורות. אנחנו גם מאמינות בשיתוף פעולה עם ארגונים אחרים ונעזרות בשירותים שמעניקים גופים אחרים כדי להבטיח סיוע משלים לזה שאנחנו מספקים, אם זה "בית אמתי", "סלעית" או מרכז לסיוע לנפגעות תקיפה מינית ועוד

ועוד. אנחנו גם מאמינות שצריך לתת למי מהנשים שזקוקות לסיוע תרופתי את הדרוש להן, לכן אנחנו מתחברות לפסיכיאטריות בעלות ניסיון עם נשים בזנות.

ש: מדברך אני מבינה שאתם עובדים בשיתוף פעולה עם ארגונים אחרים.

ת: הרבה מאוד. זה חלק מהתפיסה המקצועית שלנו ואנחנו די בולטים בכך למרות שסביר להניח שעוד שירותים פועלים בשיתופי פעולה, בין אם מי שמצטיין בכך ובין אם לא. אני חושבת שגם המודל של עבודה עם שירותים אחרים בצורה טובה, שמצליחה לשים את האגו בצד, זה סוג של מודלינג יפה וחשוב גם עבור המטופלות.

ש: כיצד?

ת: בדרך כלל המטופלות מגיעות מבתים מאוד מסוכסכים שעשו בהן שימוש מניפולטיבי, שההורים הסתכסכו על גבן וכדומה...אז אני רואה בזה ערך טיפולי ולא רק מקצועי לי כעובדת סוציאלית. עוד משהו שמאפיין את התפיסה הטיפולית-מקצועית שלנו זה עבודה אקטיביסטית ששואפת למיצוי זכויות של נשים שהן קורבן של זנות, אלימות, פגיעה מינית. וגם מאבק בכלל בזנות, דרך החוק להפלת הלקוח והעלאת המודעות לנזקי הזנות בכתבות, ישיבות בכנסת, עבודה מול המשטרה כאשר אנחנו מזהים עשבים שוטים שפוגעים בנשים.

ש: איזה מקום יש לנשים שמעידות כי הן אינן קורבנות, אלא בחרו בזנות, במסגרת הטיפולית שאתם מציעים?

ת: אה...אנחנו לא בוחרות את המטופלות שלו על פי התפיסות התיאורטיות שלהן, וגם לא שואלות אותן האם הן בחרו או לא בחרו בזנות. זו שאלה ששואלים אותה בדרך כלל אנשים שאינם בזנות, על מנת לנסות לתת לעצמם הסבר מדוע נשים מגיעות לזנות. זה כמו שרק סטרייטים שואלים הומוסקסואלים מה הביא אותם להיות הומוסקסואלים, אבל אף הומוסקסואל לא שואל סטרייט מה הביא אותו להיות סטרייט...זה קצת דומה, זו סתם דוגמא אסוציאטיבית. לא יצא לי במסגרת עבודתי לשאול נשים האם הן בחרו או לא בחרו בזנות, אני יוצאת מנקודת הנחה שאף אחת לא בוחרת בזה. אבל באמת שלא שאלתי אף אחת כי אני באמת לא מאמינה בזה, זו לא שאלה רלוונטית בעיניי כי אני מאמינה שאף אחת לא חלמה על זה בתור ילדה (ופה אני גולשת לכל הקלישאות שהרדיקליות מפוזרות לכל עבר). אין לי מה לעשות, אני באמת מאמינה בזה למרות שזה קלישאתי...אין לי מה לשאול אישה אם היא בחרה או לא בחרה כי אני מעניקה טיפול, הזדמנות לצאת מהזנות וצמצום נזקים במידה ואת עדיין בזנות. באופן

טבעי בטח שפגשתי נשים במהלך הדרך שמדברות טקסטים שהליברליות היו נהנות לצטט, ואני יכולה להגיד לך גם איזה נשים. הטראנסיות בתל ברוך לדוגמא מדברות בצורה שלכאורה ממשיגה את הדברים כאילו יש שם בחירה ושליטה. וזה בסדר, לכל אחת גם למי שיצאה מהזנות וכעת היא הכי רדיקאלית הייתה פאזה שהיא אמרה את הדברים האלה וסיפרה את הסיפור הזה. אני מאמינה שהסיפור הזה חשוב כסיפור שנשים מספרות לעצמן על מנת לשרוד את הזנות. אם הן לא תופסות עצמן כבעלות שליטה, בחירה וכוח מאוד קשה להן להרים את הראש. אז מאוד יכול להיות שכשאישה נמצאת בפאזה הזו היא לא תגיע לקבוצת תמיכה בלוינסקי או בכל מקום אחר, מאוד יכול להיות שהשירותים שאנחנו מציעים מתאימים לנשים בשלב מסוים. בשלב בו הן מסוגלות להגיד: אני מכירה בזה שהזנות פוגעת בי. עד אז אנחנו מציעות חיזור, חיזור, חיזור... כלומר להראות נוכחות ולהגיד לנשים שאנחנו כאן אם הן רוצות וכמובן מאפשרות טיפול פרטני שבו יכולה האישה להסתייע ולהתייעץ בכל דבר ובכל נושא.

ש: האם הטיפול מותנה במשהו או בעלות כלשהיא?

ת: הטיפול לא מותנה בדבר ויש לאישה אפשרות לצאת מהטיפול ולחזור אליו מתי שרק תרצה וכמובן זה ללא עלות כלכלית.

ש: מניסיוןך בתחום יש לך השערה מדוע האחוזים של הנשים שהצליחו לצאת מהזנות הוא נמוך יחסית, לפחות על פי הספרות התיאורטית?

ת: תראי אני לא יכולה להגיד האם האחוז נמוך או לא נמוך כי אני רואה כאן דווקא לא מעט נשים שעזבו את הזנות. אבל מניסיוני אני יכולה להגיד מדוע זה קשה לצאת מהזנות, כי זנות כמו כל מלכודת יש לה כל מיני טריקים החל מקלון חברתי. שולמית אלמוג מדברת על הקלון החברתי, שנורא קשה לצאת ממלכודת המשאירה עליך אות קלון כמו קעקוע. הקעקוע הוא לא רק פיזי או נראה כלפי חוץ, אישה שהייתה בזנות ורואה גבר קודם כל חושבת וחוששת האם היא קליינט שלה. גם במידה והיא אינה חוששת שהוא היה לקוח יש תחושת קלון שמלווה אותה ולכן המחבוא הכי טוב מהקלון הזה הוא להישאר בזנות. המכשול השני זה החובות הכספיים, הרבה נשים מגיעות לזנות עקב חובות כספיים ובחלק מהמקרים נוצרות בעיות כספיות מתוך אורח החיים בזנות. לא מעט סרסורים משעבדים נשים לחובות דרך השוק האפור, גורמים להן לקחת הלוואות שאחר כך הופכים להיות משהו שככל שאתה מתקרב לסיום מתרחק ממך יותר. מכשול נוסף זה סמים, יש נשים בזנות שמדרדרות בסמים ואז צריך להתנתק גם מהזנות וגם מהסמים. יש משהו

גם במישור הפסיכולוגי שמתחבר לזהות של אישה, אישה שמגיעה לזנות הרבה פעמים מגיעה לזנות כהמשך של פגיעה עצמית ופגיעה בכלל, היקלעות והמשך של יחסים מקרביים ופוגעניים. בתוך הזנות יש מרחב כזה באמת מעוות ופוגעני, אבל מאוד מאוד מוכר, המאפשר לה להיות מי שהיא או מי שהיא חונכה להיות. אני תמיד משתמשת בדוגמא מזעזעת של מטופלת שלנו כאן באחת הקבוצות הראשונות שהנחתי עם ענת גור שסיפרה שכשהיא נולדה היא הייתה הילדה החמישית, כאשר האבא אמר שעוד "קאחבה" באה לעולם, שזה זונה בעירקית או מרוקאית. זה מה שאמר האב עוד לפני שבחרו את שמה, ואחר כך היא חוותה התעללות מינית מצד האב והתעלמות מצד האם שמהווים בעצם המשך ישיר של המשפט שאמרו עליה, כשכול אלה הפכו חלק מהזהות שלה.

עוד סיבה זו סיבה מבנית, של החברה שלנו כחברה גברית. קשה מאוד לאישה לצאת מהזנות ולשים את הקלפים על השולחן כשורדת זנות ואז לקבל יחס מכבד. לעומת זאת, אם את גבר שנטש את הסמים אז מתייחסים לכך בכבוד ונותנים לך משרה בתור מדריך ואתה מורה דרך או מנהל שירות מסוים. אני עוד לא שמעתי על איזה שירות בישראל שנותן כבוד לנשים שיצאו מהזנות, זה בושה להיות זונה! אין מערך טיפולי מאורגן שתומך.

ש : למעט המנטוריות, לא?

ת : גם המנטוריות שעובדות בשירותים שאני עובדת בהם לא שמות על השולחן את העובדה שהן עסקו בזנות. אולי כאן בשירות עצמו הן כן, אבל לא בחוץ...זאת אומרת מנטוריות שעובדות אתנו לא בקלות תתראיינה לעיתון או לרדיו או לטלוויזיה בפרצוף או בשם גלוי, כי בחברה שלנו זה בושה. אז אם את רוצה לצאת מהזנות, ואת אישה של אחד בפה ואחד בלב, יהיה לך קשה מאוד לחיות את הזהות שלך עד תום ולהגיד בפה מלא שהיית בזנות. סביר להניח שתצטרכי להסתיר את זה, זה יהיה לך לרועץ בכל מקום שתלכי אליו ותצטרכי להמשיך לסבול מהקלון החברתי. חוץ מזה אין כל כך הרבה שירותים לנשים בזנות, יש רצף שירותים אבל יש הרבה סייגים. לדוגמא אם את אמא אין לך הוסטל לשיקום עם הילדים ואם את אמא שמתפקדת יש מעט מאוד שירותים שמסייעים לך בבית, בעצם רק מרפאת לוינסקי מאפשרת טיפול דיאדי בבית. אם את מתאדוניסטית את לא כל כך יכולה להשתקם במסגרת, גם בסלעית יש הגבלות. ואגב גם השירותים שנותנים טיפול לבעיות התמכרויות אינם מאפשרים טיפול של אימהות וילדים, מה גם שהטיפול הוא של גברים ונשים יחד ואין שום מסגרת הכוללת אך ורק נשים שיש להן רקע משותף של התמכרות לסמים ועיסוק בזנות. גם אם את טראנסית יש לך בעיה, אני יודעת שבסלעית

מקבלים נשים טראנסיות אבל גם כאן מדובר בשירות בודד מתוך כלל השירותים. עוד סיבה מבנית- מגדרית היא הביקוש, יש משהו במערך החברתי שלנו שדוחף נשים להיות זונות. לא מדובר רק בכסף, יש משהו בשיח אודות זנות שדוחף לתפקידים הללו על ידי הפרדה בין נשים "טובות" לנשים "רעות". כלומר, תכלס מדובר בחברה הדורשת שיהיו כאן זונות, מולי שפירא מגלי צה"ל מדבר על ללכת לזונות כסוג של בילוי. החברה דואגת להפריד בין נשים "טובות" לנשים "רעות", ואת ה"רעות" דוחפת ללכת ולמלא את הדרישה הגברית ל"בילוי".

ש: מניסיוןך מה לדעתך חסר היום לאותן נשים?

ת: אני חושבת שחסר להן הרבה דברים כמו מערך משלב של כל הגורמים יחד וחסרה להן הכרה דיסקרטית, זה כאילו דבר והיפוכו אבל חסרה להן הכרה במערכות המאפשרת גם דיסקרטיות. את מבינה זה היכולת לקבל סל שיקום או קצבת נכות מבלי שידעו את עיסוקן, זה אתגר לפצח זו שאלה מאוד חשובה. חסרים שירותי שיקום לנשים בלבד על הרצף של התמכרות, זנות, אימהות בסיכון כאשר יש יותר מידי שירותים מעורבים ואני חושבת שבמובן הזה זה מקשה. חסר מערך של הכשרה תעסוקתית חלופית ומערך חברותא כמו למכורים נקיים, כי זנות היא סוד וסיבה להתבייש.

ש: אני רוצה דקה להתעכב על המערך של הפתרונות הקשורות לתעסוקה. יש שיגידו שהיכולת לתת הכשרה תעסוקתית או השלמת השכלה ולשלב את הנשים בשוק התעסוקה בעבודות שהן יותר מתגמלות היא בעייתי ודורשת משאבים רבים. מה לדעתך יכול לסייע להתמודד עם קושי זה?

ת: לא מדובר כאן במטה של קסם, צריך להתחיל ולהכשיר אותן מבחינה מקצועית עם הרבה סבלנות, התמדה ומשאבים. לדעתי יש לתת להן קצבה בכל תקופת ההכשרה, יש הרבה תכניות בישראל להשלמת השכלה שאפשר וצריך להתאים לאורח ודרישות החיים של אותן נשים. המטרה היא להשקיע בקצבה שתאפשר להן גם ללמוד וגם לפרנס את עצמן ואת ילדיהן ולפתח רשת של מעסיקים יידיים לאחר מכן.

ש: בתכניות מקבילות שלא למען נשים בזנות יש קצבה שכזו?

ת: אני לא רוצה להגיד סתם דברים שאינם בדוקים. אבל יש הרבה תכניות להשלמת השכלה ותעסוקה בעיקר לנשים חד הוריות שמקבלות קצבה. למשל תכנית היל"ה שחלק מהשתמשות בה מקבלות קצבה וחלקן לא, צריך להתאים או לפתוח אותם גם לנשים שורדות זנות. באופן כללי

אני יכולה להגיד שיש מספיק נשים שהיו בזנות והחליטו לצאת למרות שהרוויחו סכומים יפים כי הן הפסידו הרבה מאוד. בחיים יותר סגפניים היום הן מרוויחות תחושה של חופש וחיים ותחושה של חופש ניתוק ועם הזמן הן מתפתחות.

ש: תודה רבה לך.

ת: תודה.

נספח מספר 2 - ראיון חמוטל בן-סיני.

ש: על פי נתונים שעומדים לרשותי ומתוך יום העיון עולה כי סלעית ממומנת על ידי משרד הרווחה, משרד ראש הממשלה, הוועדה לקידום מעמד האישה ועיריית תל אביב. מדובר בתקצוב מלא, או שסלעית מקבלת גם תרומות?

ת: בעיקרון מדובר במימון מלא של משרד הממשלה אולם פה ושם מגיעות תרומות. למרות שלא מדובר בתרומות שאנחנו מתבססים עליהם.

ש: מדובר בתרומות של בגדים, כסף?

ת: תרומות של בגדים ואוכל אנחנו מקבלות באופן שוטף אבל תרומות כספיות ממקורות חיצוניים נדירים.

ש: כמה עובדים בשכר וכמה מתנדבים בסלעית?

ת: יש רק עובדות ומתנדבות נשים מתוך הנחה שהנשים שמגיעות לסלעית הן במצב רגיש כך שכל גבר הוא לקוח פוטנציאלי ומקרבן פוטנציאלי. יש 23 עובדות שחצי מהן מתחום הטיפול וחצי הן מנטוריות, ויש בערך 35 מתנדבות בכל המרחבים. כלומר במרכז היום, ההוסטל ודירת החירום.

ש: מהי נקודת המוצא של סלעית ביחס לנשים בזנות ועל איזה גישה טיפולית היא מתבססת?

ת: נקודת המוצא שלנו היא שזנות היא לא בחירה ונשים הגיעו לזנות מתוך נסיבות חיים כאלו ואחרות, בין אם מדובר בזנות עם סמים או בלי סמים. הרעיון הבסיסי בהקמת סלעית ובכלל של התכנית הלאומית להוצאת נשים מהזנות יוצאת מתוך נקודת הנחה שהן קורבנות, נשים שהגיעו למקום הזה מתוך מצוקה. בין אם מדובר במצוקה נפשית, כלכלית וכדומה. לכן אותן נשים זכאיות לטיפול ולא לענישה. החוק בארץ לא מדבר על כך שזה פשע להיות בזנות, החדשנות בעניין הזה היא ההבנה שמדובר בנשים שצריכות עזרה, צריכות טיפול ושיקום. זאת בין אם מדובר בנשים שהגיעו למצבים קשים, כמו הנשים בדירת החירום, שהן כבר דרות רחוב משתמשות בסמים וכדומה ובין אם מדובר בנשים שלא הגיעו לרחוב אלא המצויות בזנות "INDOOR" הכוללת דירות דיסקרטיות, פורנוגרפיה וכדומה. תראי, באופן כללי אנחנו יוצאות מנקודת הנחה שזנות, על כל גווניה, היא איננה בחירה.

ש: האם אתן מטפלות גם בנשים שאומרות שהן הגיעו לזנות מתוך בחירה?

ת: התפישה שלנו אומרת שאף אישה לא חלמה להיות בזנות אף ילדה לא ישבה בגיל עשר ואמרה לעצמה שהיא חולמת להיות בזנות כשתגדל. במובן הזה זו לא בחירה וגם במובנים אחרים הקשורים למחקרים ודבריהן של מטופלות אנחנו יודעים שנשים מגיעות לזנות בגילאים צעירים מאוד. גילאי 13 ומעלה, שם כל עניין הבחירה במקצוע לחיים מוטלת בספק. אני יכולה להגיד לך שאני מנהלת את הקו סיוע, לשם מגיעות הרבה נשים המחזיקות ברציונליזציה של שליטה, אני בחרתי אני מעדיפה את זה ממלצרות, אני עושה הרבה יותר כסף. אני תמיד אשאל אותן איך הן הגיעו לנקודה בה הזנות נראתה להן האופציה הטובה ביותר. במובן הזה בעניי, ובעינייה של סלעית, זו לא באמת בחירה מתוך אלטרנטיבות, בחירה חופשית שבה היא יכלה להיות או עורכת דין או רופאה או בזנות והיא בחרה להיות בזנות.

מבחינתנו הקריטריון היחיד לקבלה לסלעית היא העובדה שהאישה היא או במעגל הזנות או בעברה הייתה במעגל הזנות, בין אם הטענה היא שהזנות היא מבחירה ובין אם לא מבחירה. חלק מהעבודה שנעשה עם אותן נשים המדברות על בחירה זה העבודה הטיפולית להבנה למה בחרת בזנות, איך הגעת לנקודה בחיים שבה הזנות נראתה כנקודה הטובה ביותר. אני יכולה להגיד לך שהרבה פעמים גם אם השיחה מתחילה ב"אני רוצה להיות בזנות רק כדי לעשות עוד כסף, אני בחרתי, אני שולטת" אצל כולם תמיד תשמעי בין השורות את העניין שלא הייתה להן בחירה. 100% מהנשים שפונות לקו סיוע תשמעי משהו המעיד על התחושה הפנימית של חוסר ברירה: "לא חשבתי שאני יכולה לעשות משהו אחר, מה אני יעשה לא הייתה לי ברירה אחרת וכדומה".

ש: מניסיוןך, האם הצרכים של מי שמעידה כי היא נכנסה לזנות מתוך בחירה ומי שנכנסה לזנות מתוך כפייה, בעקבות צריכת סמים או על בסיס רקע של ניצול מיני הם שונים? כלומר מהספרות התיאורטית אני רואה שיש עדות למגוון רחב של צרכים, האם מדובר בצרכים אוניברסליים או שיש צרכים שונים לנשים שונות?

ת: אה...אפשר לחלק את ההתייחסות לצרכים לכמה חלקים. לגבי מי שלא הגיע לדרות רחוב ולא השתמשה בסמים הצורך המרכזי קשור בהשתלבות בעולם התעסוקה. בין אם מדובר בשלב בו האישה מחפשת מקצוע, מה ללמוד או קורס מקצועי ובין אם מדובר בשלב שבו היא רוצה לצאת מהזנות ולמצוא עבודה אחרת. ההשתלבות בשוק התעסוקה הוא צעד מאוד מאוד קשה משום שאותן נשים מסתובבת עם תחושת קלון, מבחינתן הן מסתובבות עם אות קיין על המצח וכולם יודעים וכולם רואים. יש פחד גדול מאוד לפגוש לקוחות ויש פחד לוותר על ה"עצמאות" שנלקחת

מהן, משום שמבחינתן בעולם הזנות הן הקובעות והמחליטות ואם אין חשק לעבוד לא עובדים, ואם חולים אז לא הולכים לעבודה וביום אחר אפשר להרוויח כסף. עבורן הכניסה למסגרת מהווה משהו חדש הכולל את הפיכת היום ליום והלילה ללילה, עבודה בכפיפות לבוס ועבודה יחד עם קולגות, מדובר בתהליכים המעוררים חשש גדול ויוצרים חסמים מרובים. בסלעית יש רכזת תעסוקה שזה כל התפקיד שלה, לעזור להן להשתלב מחדש בעולם התעסוקה תוך תמיכה, ליווי, שיחות וכדומה. יש לנו גם מאגר של מעסיקים ידידים שיודעים את הרקע של הנשים ומוכנים לקבל אותן ולקלוט אותן לסביבה רכה ומכילה יותר. נשים שאנו פוגשות בדירות הדיסקרטיות מדברות הרבה על הצורך הזה ועל הרצון לקבל סיוע בשילוב התעסוקתי והשלמה של השכלתן.

צורך נוסף מתייחס למועקה נפשית מאוד גדולה ולמועקה אקוטית בנוגע לחייה. בסלעית קיים מסלול אמבולטורי של טיפול קבוע ויציב, רחב ומקיף. הטיפול הוא אחת לשבוע ופרט לשיחות יש קשר טלפוני ותמיכה בכל שלב ושלב, מתוך הבנה ששיחה נקודתית המוגבלת אך ורק לשעת הטיפול אינה עונה על צרכיהן של הנשים ולא מאפשרת מענה הולם לסגנון חייהן. עוד צורך הוא הצורך החברתי. נשים בזנות חשות בדידות רבה, העולם החברתי שלהן הולך ומצטמצם ככל שהן יותר ויותר זמן בזנות, כאשר חברים ומשפחה מחוץ לעולם הזנות כמעט לא קיימים. התחושה היא שלאן שהאישה לא מסתכלת אי אפשר לצאת מהזנות. בסלעית ובמרחבים הטיפוליים יש דגש רחב מאוד על יצירת קבוצת השתייכות ויצירת קבוצה חברתית על ידי חגיגת חגים, פעילויות פנאי, פעילויות סוף שבוע ופעילויות היוצרים תחושה שהאישה לא לבד. בנוסף נשים רבות באות עם חובות כספיים מאוד מאוד גדולים, מדברות על עיקולים והוצאה לפועל. סלעית מקשרת בינן לבין סיוע משפטי, יש לנו קשר טוב מאוד עם הסיוע המשפטי בתל אביב וכן יש לנו אשת קשר ספציפית אליה מופנות הנשים.

ש : הסיוע הוא בחינם?

ת : כן, הסיוע המשפטי הוא תמיד בחינם אבל באמצעותנו הנשים מקבלות סיוע מהיר מבלי לחכות בתור כמה חודשים. בדרך כלל יש תור של כמה חודשים ונשים שמגיעות דרכינו לא צריכות להמתין, אבל אנחנו גם מסייעות במילוי טפסים וכדומה. גם אשת הקשר מפנה לעורכות דין שמראש בעלות הבנה ורקע בנושא הזנות. כמו כן אנחנו מסייעים בהנגשה של שירותי הבריאות, לדוגמא הפלות והפסקת הריון ללא תשלום.

ש : אז חלק מהפניות אתן מעבירות לסיוע משפטי וחלק מטופלים על ידי הצוות?

ת: מהידע שצברנו במהלך העבודה לאורך השנים למדנו על זכויותיהן של הנשים ועל בעיות וסוגיות שאיתן הן מגיעות. לכן בחלק מהפרוצדורות אנחנו כבר מיומנות ובחלק מהפרוצדורות אני לדוגמא נעזרת ומתייעצת עם עורכות דין ומומחים לזכויות האדם. בנוסף אחת לכמה חודשים מועברת סדנא במרכז יום בנושא זכויות הביטוח הלאומי על ידי גורם חיצוני, דבר שמסייע לנו לתת מענה מהיר לנשים.

ש: מי מעביר את הסדנא?

ת: אני לא יודעת בדיוק, תצטרכי לשאול את מנהלת מרכז היום.

ש: האם לדעתך לעובדה שאתם ממומנים על ידי הממשלה יש השפעה או קשר על השירותים שאתם מציעים?

ת: אני לא מרגישה את זה.

ש: במידה ואתם רוצים להציע טיפול חדש או לבצע שינויים אתם צריכים לקבל אישור כלשהו?

ת: תראי, זה נורא תלוי מה. אם למשל אנחנו רוצים להתאים את ההוסטל לנשים עם ילדים קטנים יש צורך לקבל אישור ממשרד הרווחה. זה משהו לדוגמא שלא קיים היום וגם אין לנו אישורים לכך כיום. קליטות חירום אנחנו עושות, כלומר קולטות להוסטל נשים עם ילדים רק אם אין ברירה ולזמן מוגבל עד שנצליח להתארגן יחד איתה על פתרון אחר. אין לנו כרגע בהוסטל תכנית טיפולית ארוכת טווח לנשים עם ילדים, אותן נשים בדרך כלל מטופלות במרכז יום או במסלול האמבולטורי.

ש: כלומר, הכניסה להוסטל מותנית בכך שלאישה אין ילדים או שהם בטיפול של גורם אחר?

ת: כן, למעשה התנאי לכניסה להוסטל הוא שהאישה נקיה מסמים ושאינה לה ילדים, או שהם לא בטיפול ברגע זה. אני יכולה להגיד לך שהיו נשים שעמדו בפני בחירה מאוד מאוד קשה, האם להיפרד מהילד לשנה כדי לטפל בעצמי או להישאר עם הילד. רוב הנשים, אם יש להן חזקה על הילד, לא מוכנות להיפרד ממנו. אבל אני אגיד לך שבסלעית יש הרבה מאוד עבודה על חידוש קשרים ויצירת קשרים בין אימהות ובין ילדים המצויים באומנה, במוסדות חוץ ובטיפול של המשפחה המורחבת. בסלעית יש מטפלת דיאדית והרבה השקעה ועבודה על חידוש הקשרים, מתוך ההנחה שמקומו של הילד הוא עם האם. כמובן שאנחנו גם מוגבלות בתקציב וכאשר רוצים

להרחיב את סל השירותים צריך לפנות לגורמים השונים. אנחנו מנסים להרחיב מה שאפשר במסגרת התפקיד והתקציב הקיים.

ש : את יכולה לתת דוגמא?

ת : למשל המסלול האמבולטורי שנבע מצרכיהן של הנשים. כל המטפלות שלנו הן מטפלות בעלות תואר שני ולכן אפשר להשתמש במשאבים הקיימים. גם הפעילות באינטרנט התפתחה מתוך רצון להעלות את החשיפה והמודעות ולהגיע ליותר נשים. פעילות שהתפתחה בכפוף לניצול הידע של העובדות הקיימות ובסיועם של מתנדבים.

ש : לגבי ההשתלבות ברצף השירותים אמרנו שההשתלבות בהוסטל מחייבת ניקיון מסמים והשמת הילדים במסגרת אחרת. האם במרכז היום יכולות להשתלב כל הנשים? גם מי שלא לקחה חלק או שלא עברה בדירת החירום או בהוסטל? גם מי שעובדת עדיין בזנות או משתמשת בסמים?

ת : המרכזים השיקומיים הם לנקיות מסמים, היות וההנחה הבסיסית שלנו היא שאין אפשרות לעשות תהליך של טיפול ושיקום כשהאישה עדיין משתמשת בסמים כי הסמים צובעים את הכול. להגיע לטיפול זה להתחבר, להרגיש ומדובר בדברים שהסמים מקהים ואינם מאפשרים אותם.

ש : ולגבי העיסוק בזנות?

ש : למרכז יום כן יכולות להגיע נשים שעדיין עוסקות בזנות, מדובר במדרגה קטנה יותר בתהליך של היציאה מהזנות. בחודשים הראשונים בפרט אין שום דרישה פורמאלית להפסיק את הזנות. בהוסטל זה הרבה יותר בעיה כי מדובר במסגרת סגורה וטוטאלית יותר בה הצוות מודע להיכן האישה הולכת ומה היא עושה.

ש : אני יודעת שהתחלתם בזמן האחרון לקלוט גם נשים טראנסג'נדריות. מדובר במשהו חדש?

ת : זה למשל ביטוי לצורך שהתפתח מתוך העבודה בשטח, משהו שלא נכתב בתכנית המקורית. מבחינתנו מדובר בנשים לכל דבר לכן אין סיבה מדוע לא לקלוט ולטפל בהן. אני יכולה להגיד שלמרות שלוש שנות הפעילות יצירת הקשר ובניית האמון עם אותן נשים היא יותר מורכבת ולכן מרבית המטופלות הן נשים ביולוגיות. נשים טרנסיות אף פעם לא היו מודרות מהפרויקט.

ש : השהייה בהוסטל כרוכה בעלות כלשהיא?

ת: כן, בהוסטל הן משלמות כלכלה. הכסף יורד מהבטחת ההכנסה שמקבלות הנשים המצויות במסגרות הטיפוליות. חלק מהכסף מגיע ישירות להוסטל וחלק נשאר לצרכיה האישיים של האישה כמו שמפו, סיגריות וכדומה. האישה לא צריכה לעבוד על מנת לקחת חלק ולהיקלט להוסטל.

ש: אישה שנפלטה מסיבה מסוימת מהפרויקט יכולה לחזור בשלב מאוחר יותר ולבחור להסתייע בשירות ספציפי?

ת: תמיד. המסגרות של סלעית הן מסגרות רוחביות ואפשר להגיע בכל רגע ולהשתלב באופן דינאמי בכל אחד מהשירותים. זה היתרון הגדול שלנו, העובדה שמדובר במערכת אחת כוללת ומקיפה. כך למשל מי שהייתה בהוסטל וחזרה להשתמש בסמים יכולה להיקלט בדירת חירום, כאשר אני מדברת על שימוש שמעבר למעידה זמנית. כשהיא תתנקה היא תוכל לחזור שוב להוסטל ולהמשיך את הטיפול. אנחנו מאמינו שנשים צומחות בתוך קשר ולא בתוך מסגרת המכתיבה וכופה מלמעלה. ואנחנו גם מאמינות שכל אישה יודעת מה נכון ומה טוב לה. אנחנו מציעים את מה שאנחנו יכולים לתת ומאפשרים לה לבחור. אקט שמחזיר את השליטה לחייה ומאפשר במידה והיא חושבת שהשירות לא מתאים או לא נכון לה להפסיק אותו. השאיפה היא לבנות לכל אישה את התכנית שתתאים ספציפית לצרכיה על מנת למקסם את שיעורי ההצלחה והיציאה מהזנות.

ש: מי שנמצאת אצלכם בטיפול יכולה להסתייע גם בגורמים וגופים אחרים?

ת: אין שום בעיה מה שהיא צריכה. יש דברים למשל שלשכות הרווחה יכולות לתת ואנחנו לא, לדוגמה מענקים וסיוע לאימהות עם ילדים. הם יכולים לתת מעון מוזל והנחה בארנונה. גם מופנות אלינו נשים מלווינסקי לגבי עזרה ויעוץ תעסוקתי, כן שהטיפול הפסיכו סוציאלי יכול להתרחש שם וההכוונה התעסוקתית כאן.

ש: ואם יש כפילות והיא מעוניינת לקבל טיפול, שאתם מאפשרים, במקום אחר?

ת: אה....באופן עקרוני זה אפשרי אבל זה משהו שננהל עליו דיאלוג כי אנחנו מאמינים שאישה היא אחת והטיפול הוא אחד. יש לנו הסתכלות הוליסטית על האישה לכן לא ננתק את האישה ממקום שבו טוב לה, או ממטפל שטוב לה אבל אנחנו כן נבקש להיות בקשר עם המטפלת/ת ושהדברים יעשו בתיאום. אנחנו יכולים גם להציע שאולי את הטיפול תקבל במקום אחר אבל תיעזר בהוסטל בפעילויות במרכז, ייעוץ תעסוקתי, פעילויות פנאי וכדומה. לגבי לוינסקי למשל יש

שירותים חופפים ויש שירותים שלא, והטיפול המשותף הוא בעצם חלק מאותה תפישה הוליסטית לגבי הנשים.

ש: ואישה כזו יכולה להיקלט בהוסטל? לגור בהוסטל ולקבל טיפול סוציאלי או תמיכה סוציאלית בסלעית?

ת: תראי, זה יותר בעייתי כי ההוסטל הוא מסגרת טיפולית שיקומית והטיפול שמוצע בו הוא דינמי ולא "בחדר". כלומר הטיפול הוא על כל המתרחש בחדר ומחוץ לחדר בהוסטל, עם חברותיה ובעבודה. אבל אם תגיע בחורה עם דרישה כזו ננסה לחשוב, לפתוח את הראש ולראות כיצד אפשר לשלב.

ש: לגבי רכישת ההשכלה, האם מדובר בתחומים ספציפיים או ביכולת לקבל השלמת השכלה בכל תחום?.

ת: תראי, הרכזת תעסוקה מארגנת קורסים מקצועיים לנשים של סלעית ומדובר בקורסים סגורים לאותן נשים. כלומר, לא משנה אם הקורס מתקיים במרכז או בבתי ספר השונים, רק נשים מסלעית מקבלות אותו. היו לנו קורסים לבישול, קורס ציפורניים ועיצוב אופנה. מי שמשתלבת היא מי שנמצאת בהוסטל ובמסלולים של המרכז יום, כאשר היא צריכה להיות כמובן נקייה מסמים. מדובר בקורסים מקצועיים כאשר כל פעם יש קורס אחד שרץ כי אין לנו יכולת לפתוח ארבעה קורסים במקביל.

ש: ומה במידה ומשהיא פונה אליכם לסיוע בהשלמת השכלה שלא קשורה לקורס מקצועי מסוים, לדוגמא עזרה בקורס פסיכומטרי או השלמת בגרויות?

ת: החלק הזה כרגע נמצא בבניה, באופן עקרוני הכול פתוח ואנחנו מנסים לסייע לנשים שמבקשות עזרה בלימודים שאינם מקצועיים. למשל אם האישה תרצה ללמוד צרפתית אנחנו ננסה לפנות לבתי הספר לקבל הנחה, תרומה או כל משהו שיעזור לה, אבל זה לא תמיד אפשרי. הפנטזיה שלי היא שיהיה לנו תקציב מלגות כך שאם אישה רוצה ללמוד עיצוב גראפי אני אוכל לתת לה מגלה ולממן חמישים או שבעים אחוז מהלימודים, אבל זה משהו שלא קיים עכשיו.

ש: אז כרגע נוכח האילוצים מדובר בקורסים מקצועיים בלבד?

ת: כן! יש קורסים שממומנים על ידי סלעית ויש קורסים חיצוניים שאנחנו ננסה לעזור. אולם העזרה היא רק אם היא מוכנה שבבית הספר ידעו שהיא הגיעה דרכינו, כי כדאי שידעו למה הם

תורמים. לעיתים זה מחסום מאוד גדול למרות שלא כולם צריכים לדעת, אולי רק המנהל וכדומה. לכן בדרך כלל הן נרתעות ואז הן מעדיפות לעשות את זה לבד ובמחיר הרגיל שמשלמים.

ש: ספרי לי על האפיק התעסוקתי ועל "מעסיק ידיד"?

ת: יש בסלעית רכזת תעסוקה שכל תפקידה זה לסייע וללוות את הנשים בכניסתן לשוק התעסוקה. היא מעבירה לנשים במרכז היום קבוצת הכנה לתעסוקה, יש קבוצת ערב לתמיכה ושיתוף של נשים שכבר עובדות. הרכזת מלווה אותן החל מהשלב הראשון של חשיבה והתלבטות לגבי עבודה, דרך כתיבת קורות חיים והנחייה לראיון עבודה. יש מנטורית שמלווה פיזית לראיון עבודה ועוזרת לה בחיפוש אינטרנטי של עבודות, וברגע שהאישה נקלטת בעבודה אז הרכזת בקשר רציף עם האישה ועם המעסיק. הליווי הוא ליווי ארוך טווח גם לאחר שנקלטה לעבודה. המטרת על שלנו בהוסטל ובמרכז יום היא שהנשים תוכלנה להיות עצמאיות, עם משכורת שנכנסת וכאשר הן יודעות להתנהל עם התקציב שיש להן. המרכז יום כולו מדמה מקום עבודה כי הן צריכות להגיע בבוקר, יש סדר יום ויש חוקים ויש הפסקת צהריים. מי שלא מגיעה צריכה להתקשר ולהודיע ולהגיד גם למה, אולם כמובן שאנחנו יותר סלחניים.

ש: אחת הביקורות שעולה מתוך החומרים התיאורטיים היא שההכוונה התעסוקתית המוצעת לנשים המבקשות לצאת ממעגל הזנות היא למקצועות שלא בהכרח מתגמלים מבחינה כספית או מעניינים מספיק. מה שגורם להיענות וקליטה מועטה של נשים. השאלה היא האם יש דרך להתגבר על כך וכיצד?

ת: תראי זה נורא תלוי מי האישה, מה עבר עליה בחייה, האם יש לה רקע תעסוקתי והאם יש לה תעודות או השכלה מסוימת. יש נשים שמגיעות עם תעודות מקצועיות, לדוגמא אחת המטופלות הגיעה עם תעודה של סוכנת ביטוח והצליחה להשתלב שוב בתחום. הרעיון הוא כן לעזור להן למצוא עבודה מתגמלת, אולם לא כמו הזנות, שתאפשר קיום בכבוד. אבל יש נשים שהן אנאלפביתיות או חסרות רקע תעסוקתי ואז אין אפשרות להתחיל ממשכורת של 5 אלף שקל, בואי נהיה מציאותיים. אני חוזרת ואומרת השאיפה היא למצוא מקומות שעם המשכורת שלהם אפשר לגמור את החודש, אבל לפעמים זה תהליך והעבודה הראשונה לא תהיה שאיפת חייהן. גם העבודה הראשונה שלי לא הייתה שאיפת חיי, אבל היא צריכה לעבוד חצי שנה או שנה, להתרגל ולראות כיצד להתקדם. זה חלק מהשיעור שהנשים צריכות ללמוד, אין מה לעשות הן צריכות

לשער שהן תקבלנה פחות מהמשכורת הממוצעת במשק בתור התחלה. אנחנו מתמקדות למעשה בפתיחת האפיק התעסוקתי מתוך הבנה והדגשה כי מדובר בעבודה ראשונה ולא אחרונה.

ש: מהיום עיון ומחוברת המידע עולה סטטיסטיקה לפיה בשלוש שנמים האחרונות טופלו בהוסטל 85 נשים, כאשר רק 18 סיימו בהצלחה שנה של טיפול. יש לך השערה מדוע אחוזי הנשירה כה גבוהים? ומדוע הן נושרות?

ת: אחוזי הנשירה עומדים בסטנדרט של כל מרכז שיקום וטיפול למכורים, גם שם אחוזי הנשירה גבוהים ועומדים על 30%. חלק נושרות ממעידה חוזרת לסמים, מעידה מעבר לפעם אחת. מי שמועדת פעם אחת ומודה בכך או שעולים על זה יכולה להמשיך בטיפול לאחר ששולחים אותה לאשפוזית להתנקות. אבל יש נשים שנופלות לכמה חודשים או יותר ואז אין מה לעשות היא לא יכולה להישאר בהוסטל.

חלק מהנשים פורשות בגלל המסגרת הטיפולית, אין מה לעשות ההוסטל היא מסגרת טוטאלית ולא פשוטה, הטיפול הוא אינטנסיבי והזנות מדוברת בו כל הזמן בכל המרחבים. יש נשים שזה בלתי מסבל מבחינתן ואז הן באות לתקופה ועוזבות. אבל בכלל הטיפול הוא לא ליניארי, אלא יש נפילות ועליות כמעט לכל אישה.

ש: מתוך ניסיוןך של 3 שנים, האם את רואה שיש צרכים שאין עליהם מענה כעת? משהו שאת חושבת שרצוי שיהיה?

ת: קודם כל מקום לאימהות וילדים, כמו שדיברנו. יש לי עכשיו מטופלת בת 25 מהקו סיוע שיש לה ילד ואין לה היכן להיות. האישה נודדת עם הילד שלה בין חברות והיא מוכרת ברווחה ואין לי מקום עבורה. היא יכולה כפתרון חירום לבוא לדירת חירום אבל זו לא מסגרת להביא לשם את הילדים כפתרון קבוע. אין שום פתרון דיורי לאימהות עם ילדים. גם לנשים שאינן חוקיות בארץ אני אתן סיוע חרום ולא אסגור לה את הדלת, המענה ההומניטרי יינתן. אבל מבחינה טיפולית אנחנו ניצור קשר עם מע"גן או עם מי שצריך כי יש כאן עניינים משפטיים יותר מורכבים שאנחנו לא יכולים לתת להם מענה, ואנחנו לא יכולים לתת לה את הפתרון המתאים. מבחינתי ארגונים שהתמקצעו בתחום הספציפי הזה יכולים לתת טיפול הרבה יותר טוב. תראי, גם אם המקלט חירום בתפוסה מלאה אני אקלוט לשם מישהי אם חייבים, במיוחד משהי חדשה. באופן כללי דירת החירום עובדת על בסיסי "המיטה החמה" כך שמיטה שנתפסה בלילה הקודם על ידי מישהי יכולה להתפס היום על ידי אחרת, באם הראשונה יצאה מהדירה. יש לנו דיירות קבועות ומוכרות

שהפכו את הדירה לבית שלהן, אבל גם הן יודעות שאם הן יוצאות מהדירה המיטה שלהן יכולה להיתפס על ידי אישה אחרת שבאה או חיכתה בלילה כשישנה בסלון לדוגמא. במקרים בהם הבית לא בתפוסה מלאה, כמו בקיץ אנחנו נשמור לנשים את המיטה שלהן כל עוד אין לה דורש ולא נעביר אותן בשובן למיטה אחרת. כל הנשים יכולות לקבל מענה פרט לנשים שמוכרות לנו כמי שאלימות במיוחד והיה איתן תקריות מסוכנות כמו שליפת סכינים וכדומה.

מתוך השיחה איתך ומתוך העבודה הספציפית שלי בקו החם, אני יכולה להגיד לך שיש מקום לשנות או להרחיב את השירותים עבור מי שעובדת בזנות "indoor" ולתת מענה נרחב יותר גם לנשים שהן אינן המקרה האקוטי ביותר בסקלה. ייתכן כי יש לתת מענה יותר ספציפי ונרחב גם לנשים שהן במצב טוב יותר באופן יחסי, שיש להן בית וההכשרה המקצועית שיש לנו כרגע אולי לא תעניין אותן. אבל כמו שאמרת, כרגע בגלל האילוצים הכלכליים אנחנו לא יכולים להציע את זה.

ש : תודה רבה על שיתוף הפעולה.

ת : בשמחה.

נספח מספר 3- מסמך סיכום שולחן עגול 2011 סיוע משפטי.

רעות גיא על"ם

נועה אברמוביץ', סיוע משפטי, ת"א

חמוטל מסלעית

שרה לוינסקי

גלית ברונשטיין

רותי לזר

ענת כהן קליניקה

לירן –

ישי

דבורה

ישי שרון: הסנגוריה פועלת עם 800 עורכי דין חיצוניים. כיום מטפלים בשבעים אחוז בערך מהתיקים הפליליים. תמיד הגיעו אלינו נשים בזנות, אבל בעקבות הליכי החקיקה האחרונים, הבנו שצריך לתת לזה יותר מקום בעבודה שלנו. במהלך חודש מאי נקיים השתלמות בנושא נשים ופשיעה, ואחד מהנושאים שנבחרו הוא נשים בזנות.

הרעיון ביום זה לחלוק דילמות משותפות, להבין איך אפשר להתמודד עם הנושא. אחת המגמות שאנו רואים ממחשבה ראשונית זה העניין של הפללת יתר, שימוש יתר בחוק הפלילי. זה משהו שאנחנו מכירים בחוק הפלילי, שימוש במשפט פלילי על חשבון משפט ורווחה. בהקשר של נשים בזנות הנטיה תהיה בעוכרנו ותפגע בסוע לנשים בזנות.

סיבה נוספת שיש היום לשימוש בכלי הפלילי כלפי נשים בזנות היא עליית קרנה של "רגשות הציבור". זה משהו שהיה נהוג בשנות השישים, זה היה ונעלם, אבל התקבלו אמירות חד משמעיות של חברות כנסת ואחרות, מתוך "רגשות הציבור".

הסיבה השלישית היא מדיניות מודעת של משטרת ישראל, יש פעולות אכיפה פוגעניות ומשפילות. יש דיווחים על כניסות לבתי מגורים, החרמת רכוש פרטי, ניסיונות להוציא צווי הרחקות, קנסות על עישון, לכלוך במקום ציבורי. המצאות שונות ומשונות. בזה כבר אי אפשר לטפל כי אנחנו נכנסים בשלב צוים ומעצר.

הפללה יכולה לבוא בחקיקה או בפרקטיקה. במשך השנים חשבנו שהיחס לנשים בזנות בארץ שונה למשל מהיחס בארה"ב, שם יש שיטה אוסרנית שמטילה אחריות פלילית גם על הנשים.

השורשים של זה נמצאים בשנות השישים. עבירת החזקת מקום לשם עיסוק בזנות. החוק תוקן בשנות השישים. האם עבירה זו חלה על נשים בזנות שמתגוררות בדירתן. כשהמטרה של התיקון הייתה להחמיר את הענישה על הסרסורים ולשים עליהם את הדגש. בפרשת מרים תורג'מן בית המשפט העליון בהחלטה שמהווה בכיה לדורות קבע שיש כאן עבירה של הנשים עצמן, והן החלו לעמוד לדין. הפסיקו עם זה אחר כך, ואז התחילו שוב להעמיד לדין.

על בסיס עבירה זו אפשר להכניס אותן למסלולים אזרחיים של הרחקה ממקום מגורים, צווי הרחקה שימוש. מנקודת מוצא זו נכנסו לפרסום המודעות.

כשהגיעה הצעת החוק הזו לכנסת אנחנו היינו פחות מוטרדים מהמרכיב בהצעה שנועד להחמיר את הענישה והקנסות, להוריד את הסייגים שלא אפשרו העמדה לדין בגין עבירה זו. אבל לאור הניסיון המר בנוגע לעבירה של החזקת מקום ודרך האכיפה הוטרדנו מכך שעם הסרת הסייגים יתחילו לעשות בסעף זה שימוש כדי להעמיד לדין נשים בזנות.

בכנסת ניסינו להביא למצב שבו לפחות לא יעמידו את הנשים במשוואה הפלילית. למרבית האכזבה לא הייתה אוזן קשבת. גם כשנציגי ארגונים הצטרפו לטיעון זה ודרשו סייגים עדיין לא וויתרו בכנסת על כך.

בשיחות מסדרון הובהר שלמרות הרטוריקה שאומרת "נגן על הנשים" יש כאן גם דרישה להגנה על "רגשות הציבור". יש כאן ניסיון להשיג את מיגור הזנות תוך קבלת המחיר של פגיעה בחלק מן הנשים. היו גם אמירות שאמרו באופן לא פורמלי שכדי להציל נשים אחרות מזנות, בעיקר נשים ממעמד סוציו אקונומי גבוה יותר, אנחנו מוכנים לפגוע בנשים ממעמד סוציו אקונומי נמוך יותר. בסופו של דבר הייתה סוג של הבטחה להנחיה פנימית של משטרת ישראל, שנשים בזנות לא יעמדו לדין, אבל הבטחות כאלה אי אפשר לסמוך על המשטרה שתוציא הנחיות ותאכוף אותן בשטח.

אני מקווה שיתמקדו בתקשורת ובסרסורים, אבל ניסיון העבר מגלה שקל יותר להטפל לצד החלש, שקל יותר לאכוף כלפיו את העבירה.

נקודה נוספת היא נושא העבירות הנלוות. גם אם נכפה עליהם להוציא הנחיות, סיפור "עבירות נלוות" מרוקן את זה מתוכן. מגיע שוטר, מוצא אישה ברחוב, ומחליט שהיא החזיקה סם לצריכה עצמית, סוג של איום כלפי שוטר, סוג של תקיפת שוטר, לא מוכנה שיגעו בה, מניחה יד, ואז השוטר מתעצבן ומדביק לה אישום של תקיפת שוטר. ואז – קשה מאד למחוק את האישום, קשה לקבל בקשה לעיכוב הליכים, וקשה לשכנע את בית משפט ללכת לכיוון הנאשמת. הגיע אלי תיק

ממחוז ירושלים של אישה שכיום היא בת 60, עבדה במשטרה כלבורנטית, עסקה בזנות בדירתה, הוגש נגדה כתב אישום על החזקת מקום לשם עיסוק בזנות, ומכיוון שיש עבירה נלווית של איומים כלפי אחד השכנים באותו בניין שהתעמת איתה בנושא זה, לא נצליח לקבל עיכוב הליכים פה. הניסיון לתקוף את אותה הלכה ארכאית של שנות ה-60, גם אם טענה זו תתקבל, נשאר עדיין עם אותה עבירה נלווית של איומים.

הרבה פעמים יש בעיות עם בית המשפט. בעבר אישה הועמדה לדין על החזקת מקום, ובשלב העדות שלה בבית משפט היא אמרה שיש סרסור שעומד מאחוריה. היא לא אמרה זו במשטרה כי פחדה. מאז הקשר התנתק והיא יכלה לחשוף את זה בבית המשפט. בית המשפט לא מספיק ער לניואנסים אלה, ואז אומר שזו עדות כבושה.

ההשלכות של הכלי הפלילי הן קשות מאד. יש את העניין של תיוג. תיוג הוא לא רק ברמת המישור הפלילי אליו נתייחס בהמשך, אלא תיוג סמלי, עננה שמרחפת מעל האישה, גם בעיני עצמה וגם בעיני החברה. אישה שהיא בזנות ממילא מוטלת עליה סטיגמה חברתית, בעיני עצמה ובעיני החברה. תג פלילי רק מחריף את העניין. מכירים את זה גם מסיפורים של קטינים. מרגע שמוטבע אות קין פלילי זו נבואה שמגשימה את עצמה. החברה לא נותנת לך לצאת מהעניין הזה, זו אבן שואבת. קשה מאד לצאת מזה. ברגע שיש לחץ ציבורי לאכיפת עבירות, קל יותר ללכת לכיוון הנשים, ואז הלחץ מתורגם לפעילות נגדן.

כל הפעולות האלה רק מגדילות את יחסי התלות עם הסרסורים, את הסכנה לחשיפה על ידם, ערבות תשולם על ידי סרסורים. אם היא מורחקת מדירתה ומחפשת מקום ללון הרבה פעמים יש מסגרות טיפוליות, ויש שיפור בעניין זה, אבל הכי קל ללון אצל הסרסור או שהוא יסדר לה מקום לינה וזה מעגל שוטה שמזין את עצמו. לכן – הפללה איננה הדרך להוציא את האישה ממעגל הזנות.

גם אם יצאה מהמעגל, אפשרותה להשתלב בחברה מקשה עליה מאד. הנושא של הרישום מוסדר בחוק. יש שם מרשם פלילי, מחד גיסא, ולשמור על תיוג מידתי, אבל יש את תקנת השבים - דרך לשלב אותם בחברה, להוציא אותם ממעגל זה. איך שהחוק בנוי – יש היום משקל גדול יותר לחוק הפלילי על חשבון מרשם השבים. זה בא לידי ביטוי בזכותם של גופים מסוימים לקבל מידע. לעתים אפשר לסיים תיק ללא הרשעה. בית משפט קובע שביצעת עבירה אבל זה לא ירשם. ועדיין – זה נמצא במרשם וגופים ציבוריים יכולים לקבל מידע זה.

בג"צ פישלר – במסגרתו התבקש העליון לתת אפשרות לאדם זכות לקבל תדפיס של המרשם הפלילי שלו. המטרה הייתה צנועה – לראות את המרשם ולדעת שאין שם טעויות, ואם יש טעות, לפנות בבקשה לתיקון. אבל – המעסיקים ניצלו את הפתח הזה, והיום כנוהג אנשים מתבקשים להוציא תעודת יושר בקבלה לעבודה, לעתים בקבלה ליישובים. גם תיקים שהתיישנו ונמחקו נמצאים במרשם. גם דברים מלפני 20 שנה נשארו בתדפיס זה. כך אנשים לא יכלו להתקבל לעבודות.

אחר כך נעשה ניסיון לשנות את מבנה הטופס, כך שאדם יוכל לתת רק עמוד ראשון שעליו לא רשום כלום, ואת יתר העמודים ניתן להסתיר, אבל מעסיקים ביקשו לקבל הכל. גם מועמדים לא נעים להם לשקר, למרות שיש להם "זכות" לשקר זה לא תמיד עובד.

היום יש מרשם בדמות גוגל, שמעקר מתוכן את ההסדר וכל מה שקבוע בו. מרבית הפסיקה הפלילית נמצאת היום ברשת, ומספיק להקליד שם בגוגל ובדרך כלל נקבל רישומים פליליים. בקשות למחיקת מרשם פלילי אפשר לקבל רק אחרי כמה שנים, ודווקא בהתחלה זה קריטי. מי שלא מצליח למצוא עבודה בשנים הראשונות, סביר להניח שתחזור לעיסוק הקודם שסיבך אותך מלכתחילה.

(ישי – אנא צרף את השיר של דוד אבידן).

המסקנה מכל מה שאמרתי עד עכשיו היא שאנחנו צריכים לחשוב על דרך להוציא את האישה בזנות מהמשוואה הפלילית. חשבתי שאפשר לעשות את זה דרך חקיקה, הניסיון האחרון בוועדה די הבהיר לי שההרכב הנוכחי היום בכנסת הוא כנראה בלתי אפשרי. זה יכול לבוא רק מבתי המשפט. לקבל סוג של סעד מבית משפט שיביא לדה קרימינליזציה דה פקטו. יש היום מנגנונים משפטיים של הגנה מן הצדק, ודרכם לנסות לקבל החרגה של הנשים ממעגל הזנות.

יש גם ניסיון ומחשבה ללכת במסלול המנהלי, לקבל סעד מבג"צ,

היום הסנגוריה הציבורית משלבת בפרויקט ראשוני עובדים סוציאליים בתיקים שונים. במחוז ירושלים כבר יש עו"ס בחצי משרה.

הגענו למסקנה שעורך דין גם אם הוא מכיר את החומר ואת הגורמים הטיפוליים אין לו את אותו שיח שיש למי שבאים מאותה פריזמה טיפולית. מקווה שההשתלמות תוביל מהלך שיחלחל לפרקטיקה.

דבורה בדר, ביטוח לאומי: חוק הבטחת הכנסה מבטיח מינימום קיום למי שאין ביכולתו להשתכר עקב סיבות כאלה ואחרות. כדי שנטפל צריך להיות תושב ישראל 24 חודשים, בן 20,

חריגים מגיל 18. הסייג – הוא יכול להיות תושב ישראל, של מי שנכנסו לפי חוק השבות, ואז נדרשים רק 12 חודשים. מי שמגיש תביעת זכאות צריך להציג סיבה. בדרך כלל – מרבית האוכלוסייה שמגישה תביעות להבטחת הכנסה צריכה לעמוד במבחן תעסוקה: מחוסרי עבודה לחלוטין או עובדים במשרה חלקית. יש מי שפטורים ממבחן תעסוקה – אם לילדים עם ילד שטרם מלאו לו שנתיים, מחלות כרוניות או מזכות בנכות כללית, אסירים משוחררים, נרקומנים, אלכוהוליסטים, מעצר בית, משגיח על מעצר בית, יש מכלול של סיבות בהן אנחנו אומרים שנבצר מאדם למצוא תעסוקה. לכל זה נכנס נושא מבחן הכנסות. אנחנו בוחנים תביעות מסוגים שונים – אולי אין הכנסות אבל יש מקורות הכנסה אחרים, ששוללים זכאות. אז יש תנאים מוקדמים ומבחן הכנסות שנבדקים כולם בטרם ינתן סיוע.

הנושא הזה של נשים העוסקות בזנות, איך זה בא לידי ביטוי במערכת? אין לבט"ל אפשרות לאתר נתוני נשים העוסקות בזנות. כשנכנסים לעובי הקורה ורוצים לדעת כמה יש מחוסרי דיור או נרקומנים, אפשר לאתר את זה, כי זה מאותר בסמל מסויים. אבל אי אפשר לדעת כמה מקרים בדיוק. ידוע לי כי מוגשות תביעות. כשיש משהו מורכב או בעייתי מקרה כזה יגיע לידיעת המשרד הראשי. הוא צריך להכריע. כאן אולי זה המלכוד בו אנחנו רואים את בקשת המדיניות. אמרנו שאנחנו בוחנים זכאות, יש מערכת של כללים, אי אפשר לבוא ולהגיד כתבנו כללים מסוימים. מוגשות תביעות גם מי שיש להן הכנסות גבוהות. אבל אני לא יכולה להגיד כמה נשים יש או מה קורה איתן בדיוק. אז – כשיש נשים כאלה אפשר להפנות את תשומת לב העובדים בסניפים. נשים מגישות תביעות בסניפים מקומיים, וצריך לבחון זכאות כמו לגבי כולם.

בדרך כלל תגענה הנשים שהן ראש המשפחה אלינו.

אפשר לשקול מינוי רפראנט קונקרטי.

היו מקרים שהצהירו נשים שעוסקות בזנות ומה הסכומים שהרוויחו. היו מקרים של חוקרים שנשלחו בהקשרים אחרים, יתכן כי האישה נפלה במדגם מסוים או שפקיד התביעות אומר שהוא החליט שהאישה מקבל מספר שנים הבטחת הכנסה, או שהתקבל מידע אנונימי. פקיד התביעות חייב להתייחס לחשדות כאלה שעולים. בין שלל הדברים שנשלחים חוקרים בעטיים, עולה לעתים הזנות. החוקר מתאר מי האדם, איפה הוא חי, ופקיד התביעות בודק מה החוקר אומר מה אמר לגבי רמת החיים – פלזמה וגיקוזי לא יושבים טוב עם הבטחת הכנסה.

אם יצאה חקירה – צריך להתייחס לממצאיה. אבל חשוב שיהיו פקידים ערניים לסוגיה שפניהם ולכך ישמש רפראנט.

לא נתייחס לברוטו שאישה מרוויחה אם ידוע לנו שהיא חיה בדלות נוראית.

לפני שנה היינו באופק נשי, סניף חיפה הזמין אותנו לבקר. דרך זה קשרנו קשר מסוים, הגענו למקום כדי להתרשם במקום עצמו. והייתי שמחה במקומות בהם יש את אותו גורם טיפולי, חשוב לנו לדעת ולקדם את זה ביחד, במקום ליצור סיטואציה כללית, שכל מקרה יבחן לגופו ברוח החוק.

יש וועדה לביטול חובות, אפשר לבדוק דרכה סיוע לנשים שמטופלות בארגונים. חוק הבטחת הכנסה – האוצר משלם את הכספים האלה. משנת 1982. גם אם יש חוב לביטוח לאומי, עשר שנים לא שילמה, זכותה לקבל הבטחת הכנסה אם עונה לקריטריונים.

0506-284272 טלפון של דבורה לברורים בינתיים, עד שיתגבש משהו אחר. לא עונה – להשאיר הודעה.

עלאא – שישלח פסק דין של איטה קציר

גלית ברונשטיין, מרצה לדיני עבודה, המכללה למונהל: מתמחה בדיני עבודה, בדגש על עבודת נשים. חברה הפנתה אליה שני תיקים של אישה שעסקה בזנות ופקידה במכון. האחת התיק שלה בהשעיה כי יכולה להפוך לעדת מדינה, והשניה, הפקידה, שעליה אמנון לוי עשה כתבת תחקיר. הן הגיעו וביקשו ללכת לבית הדין לעבודה, לתבוע זכויות, הבראה, חופשה וכו'. לכאורה – יש את הפער שבין תיאוריה לשטח, החשש להכיר בזנות כעבודה וכו'. אבל - חשבתי שכל פלטפורמה משפטית באמצעותה ניתן לעורר אג'נדה זו תהיה חיובית. הגשתי תביעה לבית הדין לעבודה נגד הנתבעים, אבל ממי נפרעים? אבל התחלנו הליך אזרחי. זה דרש ממנה להחשף לקבל מידע, תצהירים, את מי תובעים? את המאדם? צדדים שלישיים? סרסורים? מי מנהל את המקום? למי מעבירים את הכסף? אפילו ברמה המשפטית של הנתבע הנכון, כדי להתחיל להתנהל מולו. גם בתיקים אחרים – בחירת הנתבע היא לא פעם נוחות ולא נכונה מבחינה משפטית. ואז – הנתבע טוען שיש מעליו עוד בוסים. לאחר שעברנו משוכה זו – יש בעיה מערכתית של בית הדין לעבודה שלא מורגל בז'רגון הזה ולא יודע מה לעשות איתו. השיח של דיני עבודה מאד מוגבל. יש פסיקה של ויקטוריה מולדובנובה שם בית הדין לעבודה מבחינה נראטיבית מתאר יחסים בין זונה למעסיקה לקביעת יחסי עובד מעביד – מבחן ההשתלבות, מבחן השליטה. זה קורה והוא מכיר ביחסים כיחסי עובד מעביד. ברגע שפורטים את הכל לפרוטות של עובד ומעביד מחמיצים את העניין ואת כל מה שידוע על להיות זונה. השופטת בבית הדין לעבודה אמרה שהנושא מאד מביך

אותה. הקופאית אמרה שלא מתביישת במה שעשתה, מסתכלת קדימה. היו שם תלושי שכר כמקובל במקומות שיש להם רשיון. היה תלוש אחד לכולן, שכלל אף דמי הבראה, גם אם יש כמה פקידות. היא הצהירה על הכנסה של 30,000 שקלים. נציגי ציבור ונציגי עובדים השתאו מהפרטים. אבל בית הדין לעבודה לא היה המקום המתאים לזה. זה לא היה רלבנטי, חוץ מאלמנט תרפויטי שהיה לשתי הלקוחות שעמדו על הדוכן ומבחינתן זו הייתה במה. זה משהו שקורה רק בבדיע, ולא בפלילי. נציגת ציבור בכתה ממה שהיא שמעה מהן, כולל מכות שהיא קיבלה.

קיבלה פסק דין – ואין לה ממי להפרע.

נוגה אברמוביץ', סיוע משפטי בת"א: בקשר עם כמה ארגונים. רוב התיקים שמגיעים הם של חובות להוצאה לפועל, עוד לא הגיע תיק של ביטוח לאומי או עיריה. רובם ככולם של התיקים הם בנושא זה. עלאא שלאטה – תחום הטיפול המרכזי שלו הוא ביטוח לאומי.

אני מקבלת את הפניות השונות, כדי שזה ירוכז במקום אחד, ונראה מה הקשיים. רוב התיקים מגיעים מסלעית. נסגרים לא פעם אחרי שנשים לא הגיעו לפגישה או לא המציאו מסמכים לצורך בדיקת זכאות כלכלית. אם לא מביאים אחרי תזכורות חוזרות ונשנות – נאלצים לסגור את התיק. בתקופה האחרונה – תקווה, אם הבית של ההוסטל של סלעית, מתלווה אל הפונות והן מגיעות איתה. כשתקווה מגיעה איתן – הפגישות הרבה יותר פרודוקטיביות.

שוקי פרידמן, סיוע משפטי חיפה: מרבית המקרים מגיעים מאישה לאישה. יש בעיות כלכליות, חובות, מעמד בישראל, וגם מגיעים לטיפול של פשיטת רגל. ריטה הכירה אותנו גם לאיתך ולאופק נשי, ואני בעיקר מקל את תהליך הגישה. יש להם טלפון ומייל שלי, ואני מודע לבירוקרטיה ולקשיים שיש. אני מתאם שעה ויום, מי יגיע מתי, וגם אחר כך הטיפול בתיק נעשה בצורה יותר פשוטה.

ניתן גם להתייעץ בתחומים לגביהם יש ספק, ניתן לפנות ולקבל יעוץ ללא זכאות כלכלית.

האם אלה אותם עורכי דין?

האם יטפלו בקנסות?

reni.halabi@lbr.health.gov.il

yael.goor@lbr.health.gov.il

shelter@saleet.org.il

sarahbuenos@gmail.com

rita@isha.org.il

biatrisroz@haifa.muni.il

iditharel@bezeqint.net

leah2000@bezeqint.net

ruthy.lazar@rogers.com

yhoshuaF@justice.gov.il

nogaa@justice.gov.il

hotline@saleet.org.il

IshayS@justice.gov.il

ornav@nioi.gov.il

עו"ד יפית זלמנוביץ' yafit@poliak.co.il סלעית